

XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2013. április 16-18.
Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

Tábori Lelkésztség Magyarországon

Jelige: *Tábori lelkésztség*

2012. december 28.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
1. Bevezetés.....	3
2. Történelem	5
2.1. A kezdetek.....	5
2.2. 48- 49 –es szabadságharc idején	8
2.3. Kiegyezés utáni időszak	9
2.4. Első világháború.....	11
2.5. A két világháború közötti időszak.....	12
2.6. Második világháború alatt	13
2.7. A tábori lelkestség megszüntetéséig tartó időszak	14
2.8. A tábori lelkesység újjászervezése a rendszerváltást követően.....	15
3. Tábori Lelkeszi Szolgálatok.....	18
3.1. Katolikus Szolgálati Ág	19
3.2. Protestáns Szolgálati Ág.....	23
3.3. Tábori Rabbinátus	26
4. Tábori lelkestség a mindennapokban	29
4.1. Tábori lelkesszé válás.....	30
4.2. Missziós felkészítés.....	31
4.3. Feladatok és lelkeség a misszióban.....	32
4.4. A pszichológus szemével	35
5. Összegzés	37
Melléklet.....	39
Kérdőívek	39
Markovics Milán Mór főhadnagy, kaposvári tábori lelkész válasza.....	39
Horváth Kornél főhadnagy tábori lelkész válasza	42
Felhasznált irodalom	46
Nem hivatkozott irodalomjegyzék	46
Internetes Források.....	47
Felhasznált képek	47

1. Bevezetés

Tábori lelkészség. Katona lelkész. Úgy vélem ez a két szó sokaknak idegen egymástól. Én is csak pár éve szembesültem azzal, hogy ez a titulus létezik itt Magyarországon is. Tanulmányaim során találkoztam vele először, civil-katonai kapcsolatok órán. Bár már akkor is érdeklődtem a téma iránt, még nem igazán indított el bennem mélyebb gondolatokat. Aztán tavaly novemberben elmentem a kelenföldi református gyülekezet templomába és meghallgattam Takaró Károly lelkész istentiszteletét. Teljesen le voltam nyűgözve. Azóta sem tudok magamhoz térni, és azt hiszem, ez vezetett ehhez a dolgozathoz is. Takaró Károly ugyanis, nyugalmazott tábori püspök. Nem tudom, hogy amiatt éreztem teljesen másnak az istentiszteletet, mert katona lelkész és így más perspektívában látja a híveit vagy, mert teljesen más misékhez szoktam életem során, de azóta sem hallgattam nagyobb áhítattal istentiszteletet.

Mivel én sem voltam tisztában a tábori lelkészség fogalmával, emiatt gondoltam úgy, hogy be kell mutatnom ezt másoknak. Meg kell mutatni az embereknek, hogy katonáinknak van segítsége mind laktanyában, mind misszióban. Van a katonákkal olyan ember, a pszichológuson kívül (vagy néha nélkülük), akinek fontos az, hogy milyen lelkiállapotban kel fel, megy el kiképzésre, gyakorlatra és milyen érzésekkel fekszik le a nap végén.

Úgy gondolom, hogy aktualitásról addig beszélhetünk, ameddig létezik hadsereg és az államnak kapcsolata van az egyházzal. Aktuális, mert a Honvédség fontosnak tartotta és tartja még mai napig a katonák lelki gondozását. Aktuális, mert a NATO csatlakozásunk és a megváltozott biztonságpolitikai viszonyok miatt katonáinknak hazájuktól távol kell szolgálnia a közt, és e feladatok nehézségeit támogatni hívatott a tábori lelkészség. Aktuális még, mert két év múlva húsz éves lesz a Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkészi Szolgálat, mely igen jelentős kor egy ember életében is.

Dolgozatomban bemutatom a tábori lelkészség történelmét. Nem szerettem volna sokat foglalkozni ezzel a száraz anyaggal, de erről az igen csak méltatlanul elfelejtett témáról is beszélni kell a katona lelkészek kapcsán. Sajnos elég kevés forrásanyag áll rendelkezésre ebben a témában, így a fejezetben rá vagyok utalva, hogy többször használjam ugyanazt a forrást.

Történelme visszavezethető az ókorba. Persze teljesen más körülmények között, más célokkal és más eszközökkel hajtották végre az arra kijelölt személyek a harcosok, vadászok felkészítését a csata, a vadászat előtt, de már ezekben az időkben is látható, hogy volt igénye a

közösségeknek, társadalmaknak, később államoknak, hogy egy felsőbb hatalom segítségét kérjék céljuk eléréséhez.

Ezen szolgálat történelmét igen nehéz nyomon követni, mivel intézményesülésére későn került sor. A tábori lelkeszséget nem lehet sem az egyháztól, sem a hadseregtől elkülöníteni így történelme sem választható el ezektől az intézményektől. Hatottak rá mind a hadsereg történelmének változásai, mind pedig az egyháztörténeti változások. Így, egy viszonyrendszerbe kell őket látni és így értelmezni a lelkeszség történetét.

Magyarország tekintetében a tábori lelkeszség nem folytonosan létező intézmény, szolgálat. Történelmünk során több olyan hosszabb- rövidebb időszak volt, mikor szünetelt a lelkeszség a katonaságon belül. (Azért a szünetel szót használom, mert a katona lelkeszek jobban szeretik ezt a megfogalmazást.) Önálló katonai lelkeszségről 1920 óta beszélhetünk Magyarországon.

Második részként a Szolgálati Ágak bemutatására helyeztem a hangsúlyt. 1994 óta hazánkban három Tábori Lelkeszi Szolgálati Ág létezik. A Katolikus Szolgálati Ág, a Protestáns Szolgálati Ág és a Tábori Rabbínátus. Ezen Szolgálati Ágak mindegyike a 61/1994. (IV. 20.) Korm. rendelet alapján működik és létezik. Dolgozatomból kiderül, hogy melyek azok a területek, ahol megegyeznek a Szolgálati Ágak szervezetei, és mi a sajátosságaik. Az erről szóló fejezetet interjúkon keresztül hoztam létre. Ezúton is szeretném kifejezni hálámat Jákob Jánosdandártábornok, protestáns püspök úrnak, Berta Tibor ezredes, általános helynök úrnak és Totha Péter Joel vezető tábori rabbinak. Minden egyes pillanat, amit eltölthettem velük tanulságos volt.

A harmadik, és számomra a fő rész, a tábori lelkeszség bemutatása a lelkeszek nyilatkozatain keresztül. Azért ez a legfontosabb fejezete a dolgozatomnak, mert ebben tudok olyat mutatni az embereknek a tábori lelkeszségről, a katona lelkeszekről, mellyel nem biztos, hogy találkoztak valaha. Beszélek magáról a lelkeszségről, a felkészülésükről, a kiképzésekről, a katonákkal való viszonyukról, az elhivatottságukról, az alkalmairól, melyeket a katonáknak tartanak. Kiderül, hogy melyek azok a témák, amelyek a leginkább foglalkoztatják a katonákat, és elmondhatjuk, hogy kiderül belőle, hogy melyek azok az értékek, amiket az emberek igazán fontosnak tartanak. Feszegetem az önállósulás kérdését is.

Mindent megpróbálok megmutatni, amit egy hozzám hasonló „civil” esetleg nem tud, vagy nem láthat a katonaság, és mondjuk ki, az egyház zárt világa miatt sem.

Kutatásom 2012. október 29-én fejeztem be. A kéziratot 2012. december 21-én zártam.

2. Történelem

„Háborog az magyar; az spanyol latorkodik; eszik, iszik, tobzódik a német; az cseh hortyog jóllakásában; ásít puhasága miatt az kevélységtől megrészegült lengyel; az olasz bujálkodik; az vallon paráználkodik; fertelmeskedik az francus; az gallus virágéneket fú; tobzódik az anglus; az scotus torkoskodik; enyeleg az tót; árulkodik az horvát, és csak keveset találsz, aki magát keresztyénül viseli.”¹

2.1. A kezdetek²

A közösségek, államok katonáinak lelki gondozása nem mai tudomány. Az emberiség kialakulásával kezdődött ez is, bár más- más szinteken volt tapasztalható az idők folyamán. Az ember mindig is fohászkodott egy felsőbb hatalomhoz, hogy segítse meg az életében bekövetkezett különleges események során. Ilyen különleges, és nem mindennapi történés a csatázás, a háborúzás is, mely végigköveti az emberiség életét.

„Az ősi és ókori társadalmakban, - ha véres kegyetlenséggel, vagy kicsinyesnek látszó babonákkal keveredtek is - az élet-halál mezsgyéjén járó, a történelem titokzatosságát közvetlenül látó és tapasztaló ember kereste a kapcsolatot az örök és feltétlen hatalommal, amelynek döntő befolyását érezte, a jóindulatát ezért biztosítani akarta.”³

A pogány magyarok egyistenhite (monoteizmus) a sámánizmus volt. A vallásuk olyan emberekre épített, akik mindent tudtak a természet és a szellemek kapcsolatáról. A magyarok vadászatai, csatái, hadjáratai előtt mindig a táltosok, javasok, bűbájosok kértek segítséget és szerencsét a cél eléréséhez.

A sámánok a járványok, betegségek és nyavalyák okának a rossz, ártó szellemeket gondolták és rituálék során próbálták megmenekíteni a sereget a „rosszakaróktól”. A magyar vallás fő embere a táltos volt, aki minden betegségre, rossz szellemre tudta a gyógyírt. Csak ők tudtak érintkezni a nem evilági lényekkel, és csak ők tudták kontrolálni a gonosz, ártó szellemeket.

¹Magyari István jellemzése. Dr. Dezső László: Bevezetés a katonai lelkigondozásba I. könyv, Pápa, 1941

² BORÓVI, József- A magyar tábori lelkészet története, Zrínyi Kiadó, 1992. p. 7- 60.

³ BORÓVI, József- A magyar tábori lelkészet története, Zrínyi Kiadó, 1992. p 7.

A kereszténység kialakulásának időszakában is jelen volt az effajta szolgálat. „Nem túlzás azt mondani, hogy a Genézis könyvében a zsidó katonai lekipásztori szolgálat nyomait fedezzük fel. Mózes ezekkel a szavakkal buzdította népét a harcba indulás előtt:» Halljad Izrael! Ti ma megütköztök ellenségeitekkel: meg ne ijedjen szívetek, ne féljete, ne csüggedjete, ne rettegjete tőlük, mert az Úr, a ti Istenetek közöttetek vagyon, és harcol érette az ellenség ellen, hogy megmentsen titeket a veszedelemből.« (Deut. 20., I 4.)”⁴

A keresztényüzetés időszaka után, a Római Birodalom államvallása a keresztény lett, így a keresztény vallású katonáknak már nem kellett titkolniuk elkötelezettségüket Istenben. Szabadon gyakorolhatták vallásuk lelkiségét. Ez azért valósulhatott meg, mert Konstantin császár 313-ban császári parancsot adott ki, melyben döntött a hadseregekben szolgálatot nyújtó lelkészek munkájáról, így a katonák lelki gondozásáról is.

Az önálló katonalelkészi szolgálat intézményesítése csak akkor sikerült, amikor a Római Birodalom központi irányítású hatalmi szerkezete megbomlott, és vezetése a germán népek kezébe került.

A pogány népek, látva a Római Birodalom fellendülését és jólétét, próbáltak áttérni a keresztény hitre és a birodalmi államberendezkedésre. Mivel Konstantin császár teljesen új dimenzióba emelte az egyház szerepét az államon belül, ez a példa terjedt el a kereszténységet gyakorló és újonnan felvett népek között. Az egyház, és nem az állam feladata volt a katonák közötti misszionálás megszervezése.

„A VIII. századtól kezdve, amikor Nagy Károly a Frank Birodalom felállításával egységbe foglalta a régi Róma Itálián kívül fekvő területeit, békés átalakulásnak indult az állam belső élete is. Már nem volt mindenki katona. A római berendezkedést felváltotta a hűbérrendszer, a korlátlan hatalmú uralkodót, a választófejedelmek által választott császár. Fegyverben csak annyi ember maradt, amennyi a belső rend fenntartására, és az esetleges külső támadások kivédésére szükséges volt.”⁵

„A rendszeres katonai lekipásztori szolgálatot a» Conciliumgermanicum «zsinat rendelte el 742. április 21-én. Második kánonjában a következő határozatot olvashatjuk: „Szigorúan megtiltjuk a papoknak, hogy fegyvert hordozzanak és háborúba vonuljanak.”⁶

Fennmaradtak az utókor számára olyan források, melyek azt sejtetik, hogy a magyar királyok is gondosan figyelték katonáik lelki épülésére, mint a fejlettebb társadalmakban.

⁴ BOROVI, József- A magyar tábori lelkészet története, Zrínyi Kiadó, 1992. p. 9.

⁵ BOROVI, József- A magyar tábori lelkészet története, Zrínyi Kiadó, 1992. p. 11.

⁶ BOROVI, József- A magyar tábori lelkészet története, Zrínyi Kiadó, 1992. p. 12.

Kun László uralkodása idején a Budai zsinat döntése alapján a lelkészek nem foghattak fegyvert semmilyen körülmények között. Még a fegyvertartás is meg volt tiltva. Abban az esetben, ha a csapatok védelemre kényszerültek, a lelkészeknek ott kellett lenniük a katonákkal, és buzdítaniuk őket.

Hunyadi János hadvezetése idején sokat lehetett hallani Kapisztrán János briliáns hadvezetési képességeiről. Viszont a katonák tudták, hogy a ferences papnak nem csak ezen képessége volt kimagasló. Hiszen beszédeivel, lelkesítéseivel helytállásra tudta buzdítani a seregeket. Sőt még pénzt is kért a Szentszéktől, melyet a hadjáratok finanszírozására fordítottak.

Mátyás király fekete seregének is megvolt a saját katonalelkésze.

A reformáció térnyerésével, a katonákkal foglalkozó lelkészek között is egyre több lett a református felekezetű.

A protestáns lelkészek szolgálata a mohácsi csata után lett jelentős. Erre azért kerülhetett sor, mivel a protestáns vallás térnyerése a magyar főnemesek között is jól látható volt. Az általuk felállított bandériumokban protestáns lelkészek hirdették az Igét, így az abban szolgáló katonáknak is a kereszténység ezen ágát kellett gyakorolniuk.

I. Miksa császár rendeletet adott ki a hadsereg szabályairól, melybe belefoglalta a katonalelkészek tevékenységét is. Eskütételt kellett tenniük, mielőtt szolgálatba állnak. Hadibíróság elé állíthatták őket, és ugyanúgy kötelezettségekkel bírtak, mint a katonák.

A zsoldos hadseregek megjelenésével a protestáns lelkészek szolgálataira egyre nagyobb szükség volt az ezrekben. A zsoldosok általában protestánsok voltak, így a vezetésnek gondoskodnia kellett lelkészekről. Ezt még nem nevezhetjük igazi előrelépésnek, mivel a katolikus misék a táboron belül voltak megrendezve, addig a protestáns istentiszteleteket „száműzték” a táboron kívülre.

Magyarországon a végvári harcok idején, 1606-ban megkötötték a bécsi békét. A békében kitérnek rá és elfogadják a végvári katonák szabad vallásgyakorlását.

„A Bethlen Gábor és I. Rákóczi György győzelmes hadjáratait lezáró békékbe is bele foglalták a végek katonaságának szabad vallásgyakorlati jogát. Az 1681. évi soproni országgyűlés is megújította az 1608. évi vallásszabadságról szóló törvényt, ami 1701-ig érvényben volt. Ekkor I. Lipót rendeletileg szüntette meg a végvári katonaság protestáns

vallásgyakorlatának szabadságát. Ezzel megszűnt a végvárak katonaságának protestáns katonai lelkigondozása.”⁷

Zrínyi Miklós művében, a Tábori kis tracta-ban (1646 után) nem csak a hadsereg felépítésével kapcsolatos javaslatokról, de a katonalelkészek fontosságáról is olvashatunk. Zrínyi az állandó magyar hadsereg szintjén állított fel statisztikát a lelkészek számáról. Szerinte ezer katonára öt lelkész szükséges. Ebből is láthatjuk, hogy nem csak az egyháznak volt égető fontosságú a lelkészek jelenléte, hanem a hadvezérek is szükségesnek ítélték.

Az állandó hadseregek megalakulásával a katonai lelkészi szolgálat is állandósult. Minden ezredbe, minden magasabb parancsnokságban, a tüzérségnél, ellátó egységeknél, sőt még a hidász csapatoknál is jelen voltak.

Mária Terézia és az Udvari Haditanács 1773. december 1-jén felállította a Tábori Helynökséget. A Helynökség tábori helynöke Kerens Henrik lett. A pápától Mária Terézia a tábori apostoli helynök részére széles körű egyházi jogokat kapott. Így már nem volt az a pápától való függőség, amit az ez előtti időkben tapasztalhattunk. A császárné a helynök segítségére Tábori Egyháztanácsot hozott létre. Ez a tanács kapta meg az egyházi bíróság státuszát, mely a katonák házasságbontásaival is foglalkozott. Ezt a titulust nem sokáig mondhatta magáénak, mivel II. József lefokozta a tanácsot a helynökség ügyeinek intézésével.

A protestáns egyház 1830 körül folyamatosan kérte Bécsset, hogy szervezetben tudják folytatni a protestáns katonák lelki gondozását. Ez a folyamat nem más, mint a magyar rendek jóvoltából jöhetett létre, mivel az olasz harcok folyamán Itáliába kiküldött magyar legények számára a rendek kérték az uralkodót, hogy küldjön egy református, és egy evangélikus lelkészt. Ez indította el a folyamatot.

2.2.48- 49 –es szabadságharc idején⁸

A magyar szabadságharc kitörésekor a magyar honvédségbe önkéntesen jelentkeztek katolikus papok, szerzetesek és protestáns lelkészek is. Bár a nemzetőrségbe még többen ajánlották fel szolgálataikat, mint fegyveres, de itt is akadtak Isten szolgái, akik önkéntes tábori lelkészként álltak helyt.

⁷ DR. CSOHÁNY, János: A Protestáns Tábori Lelkészlet Magyarországon, Magyar Honvédség Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ 1994, p. 8.

⁸ BOROVI, József- A magyar tábori lelkészlet története, Zrínyi Kiadó, 1992. p. 60- 81.

„A nemzetőrség a XXII. tc. alapján a nép vállalkozása volt, papjai lelkipásztori szorgalomból szolgáltak a nemzetőrségben, ahol az előírások szerint szállásban, ételmezésben, zsoldban részesültek.”⁹

Az 1848-as XX. törvénycikk rendelkezik arról, hogy a „bevett vallású” katonák rendelkezésére kell állítani saját vallása szerinti tábori lelkészt.

Mészáros Lázár az ideiglenes magyar kormány hadügyminisztere minden fórumon kiállt a tábori lelkészek alkalmazása mellett.

Mészáros rendelete kimondta, hogy minisztériuma alá tartozzon egy tábori lelkészeti igazgatóság. Ennek vezetője Cziegler Ignác apát lett. 1848 decemberében a minisztérium 10. osztályként létrejött a katonák lelki gondozására szakosodott szerv. A kormány Debrecenbe költöztetésével Cziegler helyett Vidasics Ede lett a tábori főlelkész. A lelkészeket csak ezred rendű csapatoknál, magasabb egységeknél, katonai intézeteknél alkalmazták. Így akarták megakadályozni, hogy nagy számuk terhelje az amúgy is csekély költségvetést.

Zsidók a nemzetőrségben szolgálhattak, mint katona. A rabbik vállaltak tábori lelkészi szolgálatot. Löw Lipót tábori rabbi volt a leghíresebb a zsidó lelkészek közül.

A szabadságharc megtorlásakor a lelkészeket is ugyan úgy üldözték és kivégezték, mint a katonákat.

2.3. Kiegyezés utáni időszak¹⁰

A kiegyezés és a közös hadsereg felállítása után a Monarchiát 15 katonai kerületre osztották. (Ezt a számot később kiegészítették 17-re.) Ez 15 lelkészi kerületet is jelentett. A közös hadseregnek egy apostoli tábori helynöke, és 15 katonai plébánosa volt. Ehhez a létszámhoz tartozott még a helyőrségekben szolgáló lelkészek száma. Magyar részről 5 kerülettel számoltak. A katonai plébánosok mellé tábori segédlelkészeket állítottak. A plébánosok a kerületek központjaiban végezték munkájukat, a káplánok a főbb helyőrségekben. Ekkor már határozatban adták ki, hogy minden katonát a saját felekezetéből való lelkész kell, hogy segítse. (Római katolikus, görög katolikus, görögkeleti, evangélikus, református, izraelita vallású lelkészek álltak rendelkezésére a katonáknak. Akik nem tartoztak e felekezetek közül egyikhez sem, azoknak kisegítő lelkészek segítettek.) Vezető szerve az Apostoli Tábori Helynökség volt.

⁹ BOROVI, József- A magyar tábori lelkészet története, Zrínyi Kiadó, 1992. p. 62.

¹⁰ DR. VARGA, A. József – Katonák- lelkészek Tábori lelkészek, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010. p. 49-76.

A dualizmusban a magyar honvédség csapatai egy helyben állomásoztak, így helyileg lehetett kialakítani a lelkipásztori segítséget. Tehát a területileg illetékes egyházi hatóságok jártak el a katonák lelki ápolásában, így magyar részről nem volt szükség püspökség felállítására.

A Monarchia haderejének tábori lelkészetét a püspökség és a Tábori Szentszék vezette. A századfordulón a hadsereg békeszervezetre és háborús szervezetre bomlott. Ez a katona lelkészek vonatkozásában három csoportot jelentett: „tényleges, tartalékos állomány és kisegítő polgári lelkészek állománya.”¹¹ „A közös hadsereg tábori lelkészi struktúrája alapján békeidőben a 17 katonai kerület 17 római katolikus tábori plébánosa alkotta, akik mellett 8 görög katolikus lelkész, továbbá 4 református és 4 evangélikus lelkészi beosztás volt még szervezve. Az izraeliták részére nem létesítettek békeidőben lelkészi szervezetet, hanem a területileg illetékes rabbik gondoskodtak róluk.”¹²

A római katolikus és görög katolikus felekezetű katonák lelki ápolása egy szervezeti egységen belül helyezkedett el, de a felekezet szokásainak eltérései miatt az udvari haditanács nem csak római katolikus papokat küldetett a katonákhoz, hanem két görög katolikus papot is rendelt a csapatokhoz.

A görögkeleti felekezetű katonák is esélyt kaphattak 1834-től, hogy saját vallásukat gyakorolhassák. Az első főpapjuk neve Dimitriewicz Miklós volt.

Az evangélikus és református felekezeti lelkészek tábori szolgálata is terítékre került a dualizmus korára. Létszámuk 6-6 fő volt. A protestáns felekezetű tábori lelkészség életében a Dr. Szeberinyi János Mihály evangélikus tábori lelkész 1861-es kinevezése volt mérföldkő. Ő lett a közös protestáns lelkészi főfelügyelő.

Minden hadsereg- parancsnokságnál négy lelkész volt beosztásban. Egy római, egy görög katolikus, egy evangélikus és egy izraelita vallású. A hadosztály- parancsnokságoknál két más- más felekezethez tartozó lelkész szolgált. Tartalékos lelkésznek önkéntesen lehetett jelentkezni.

Az 1898-ban a magyar honvédség számára békében megszüntették a lelkészi szolgálatot. Békében a lakóhelyhez vagy a körlethez tartozó egyházi hatóságok végezték e feladatot.

Az első magyar nyelvű imakönyvet 1894-ben adták ki.

¹¹ DR. VARGA, A. József – Katonák- lelkészek Tábori lelkészek, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010. p. 56.

¹² DR. VARGA, A. József – Katonák- lelkészek Tábori lelkészek, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010. p. 56.

2.4. Első világháború¹³

Az első világháború kitörésekor minden hadsereghez egy-egy tábori főpapot rendeltek. Ők a tábori püspökségnek tartoztak felelősséggel egyházi ügyekben, katonai ügyekben pedig a hadseregpapoknak. A püspökség Bécsben székel, mely minden a lelkészekkel kapcsolatos szervezeti, ellátási feladatot elvégzett.

A főpapoknak alárendelve tevékenykedtek a római katolikus lelkészek. A más felekezetű lelkészek minden esetben a hadseregpapoknak voltak alárendelve.

Létszámról adatokat nehéz találni, de azt tudjuk, hogy a rendelkezésre álló számok becsaphat minket, ugyanis a lelkészek cserélték egymást. Vagy azért mert kiöregedett a lelkész, esetleg nem tudott eleget tenni feladatainak és hazaküldték vagy, meghalt.

Istentiszteletet mindig tartottak. Általában a frontvonal mögött a tartalékos csapatoknak. Lövészárkokban ritkán voltak alkalmak, azok is inkább a katonák buzdításával foglalkozó istentiszteletek voltak.

A lelkészek legfontosabb feladatai közé tartoztak az alapvető feladatokon kívül az anyakönyvezetés, a sírok nyilvántartása. Az istentiszteletek utáni feladat a kórházak sebesültjeinek meglátogatása, vigasztalása, az orvosok munkáinak megkönnyítése, segítése.

Ebben az időben szigorúan tiltották számukra a fegyver viselését. Vörös keresztet kellett hordaniuk a karjukon, mint a kórházi dolgozónak, a hatályos genfi egyezményt betartva.

A katonák rendelkezésére saját vallásuk szerinti imakönyv állt.

„Az első világháború idején tényleges és tartalékos tábori lelkészi szolgálatot mindösszesen 3077 lelkész teljesített. Volt, aki a háború idejét végigszolgált, de volt, aki csak néhány hónapot töltött el a fronton. A felekezeti és nemzetiségi összetételre utaló adatok nem maradtak fenn, azonban az ismert, hogy a közös hadseregben 2309, az osztrák Landwehrben 489, a Magyar Királyi Honvédségben 262, a haditengerészetnél 17 tábori lelkész szolgált”¹⁴

¹³ DR. VARGA, A. József – Katonák- lelkészek Tábori lelkészek, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010. p. 76- 98.

¹⁴ DR. VARGA, A. József – Katonák- lelkészek Tábori lelkészek, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010. p. 97.

2.5. A két világháború közötti időszak¹⁵

A tanácsköztársaság kialakulásával az ország hadseregéből leszerettek minden 22 évnél fiatalabb katonát és ezzel az intézkedéssel a tábori lelkészség is megszűnt. A frontról hazaérkező lelkészeket bizonytalan helyzet fogadta itthon. Nem volt biztos, hogy a háború előtt betöltött gyülekezeti helyeiket vissza tudták kapni.

A tanácsköztársaság bukásával a hadügyminiszter Schnetzer Ferenc lett, aki azonnali intézkedéseket tett a katona lelkészek elhelyezésének ügyébe. Tábori főpapi és egy protestáns lelkészi hivatalt hoztak létre. „1920. január 26- án jelent meg az 1. 076 sz. eln/ 1.- 1920 rendelkezés, amelyben felállították a katonai kerületek lelkészi hivatalait, ahol a lelkészi ügyek előadója római katolikus lelkész volt.”¹⁶

A rendelkezés határozott a lelkészek tényleges és tartalékos állományra osztásáról. Római katolikus, görög katolikus, református lelkészek állományba helyezéséről gondoskodtak. A zsidó vallású katonáknak az egyházmegyékhez tartozó körletekben lévő rabbik segítettek.

1923-ban a Katolikus Tábori Püspökség mellett létrejött a Protestáns Tábori Püspökség, melynek alapjait már 1920-ban letették. A protestáns püspökség vezetője Soltész Elemér lett.

A trianoni békeszerződés hadsereg leépítésének következményeként a tábori püspökségeket megszüntették. A két püspökség a Honvédelmi Minisztérium két alosztályaként folytatta munkáját.

A katonai ellenőrzés végével megszerveződött a katonalelkészi szervezet, melyeket a tábori püspökség vezetett.

1939-ben újjászervezték a lelkészek feladatait. Tanfolyamokat indítottak a lelkészek felkészítésére, bevezették a Himnusz éneklését az istentiszteleteken, meghatározták a lelkészek ruházatát. Kötelező volt a katonáknak részt venniük a vasárnapi és az ünnepnapokon tartott istentiszteleteken. Ezt és a katonák erkölcsi oktatását is igen szigorúan vették. Ezeken a lopásról, a haza szeretetéről, a szökésről és az emberölésről is szó esett.

A lelkészek létszámának növelésére csak 1939-ben került sor. Ehhez már a háborúra való felkészülés során hozott temérdek rendelet adott teret.

A jelentkező lelkészeknek két- három hónapos kiképzést tartottak, melyekben leginkább az alaki és terepfoglalkozásokra fektették a hangsúlyt.

¹⁵Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkeszi Szolgálat 1994-2004, Összeállította: DR. VARGA, A. József, kiadvány, p. 6- 16 oldal.

¹⁶ Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkeszi Szolgálat 1994-2004, Összeállította: DR. VARGA, A. József, kiadvány, p. 7.

2.6. Második világháború alatt¹⁷

A tényleges tábori lelkészek katonai kerületekben, kórházakban, katonai intézetekben végezték feladataikat.

A tábori lelkészséget két részre osztották, az alapján, hogy ki vezeti az adott területet: a hátszág katonáinak lelki gondozásának vezetése a tábori püspök, a hadban lévők pedig egy vezető lelkész feladata volt.

Megszabták a lelkészek feladatait is: istentiszteletek megtartása, egyéni vigasz nyújtása, betegek és sérültek lelki gondozása és egyes esetekben azok ápolása, halottak eltemetése, az anyakönyvezetés és a munkaszolgálatokra elküldött zsidó katonák látogatása is az ő feladatuk volt (ez a Jó Pásztor misszió alapján jöhetett létre). Alapvető feladatuk az erkölcsi tanítások voltak. A tábori postát is ők ellenőrizték. Távházasságokat is kötöttek.

A második világháborús harcászati sajátosságai miatt nem volt lehetőség az állandó székhellyel rendelkező tábori istentiszteletek megtartására. A katonák részére imakönyvet adtak ki, melyben olyan imák szerepeltek, amelyek jól illettek élethelyzetükhöz.

Szervezeti felépítésben sem volt sok változás a Monarchia időszakában bevett szokásoktól. Változást a tartalékos lelkészek feladatai és jogai adták.

A hadseregben lévő kisebb felekezetek katonái is gyakorolhatták vallásukat. Ilyenre volt példa az unitárius tábori lelkészek kinevezése.

Tábori lelkészeknek olyan férfiakat vettek fel, akik befejezték teológia tanulmányukat. Önként kellett jelentkezniük. A tényleges tábori lelkészek hadtesteknél, hadosztályoknál szolgáltak. Tartalékos társaik ezredeknél, kórházakban voltak elhelyezve.

A szabályok meghatározták, hogy egy ezrednél és kórházban két lelkész dolgozhatott. Egy római katolikus és egy protestáns.

Mint az már írtam, a tábori lelkészeknek részt kellett venniük egy két- három hónapos felkészítésen, tanfolyamon, melyet a katonai kerületeknél szerveztek meg számukra.

Ezek általában katonai jellegűek voltak. A katonai részt katonák, a lelkészettel kapcsolatos tanításokat pedig a püspökség kiküldött tábori lelkész bonyolította le. Sokan hiányolták a lelki gondozás gyakorlását ebből a felkészítésből.

A tartalékos lelkészek három hónapos rotációban váltották egymást.

¹⁷ VARGA, A. József- Dokumentumok és visszaemlékezések dr. Soltész Elemér altábornagy protestáns tábori püspök életéről és munkásságáról, PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest 2000. p. 194- 207.

„A nyilas időkben a tényleges és tartalékos lelkészeknek is le kellett tenniük az esküt Szálásira, majd jött a »kiürítés és felkoncolási parancs«. A lelkészek együtt mentek a katonákkal, nem hagyták el őket...”¹⁸

Voltak lelkészek, akik tagjaik voltak az ellenállási mozgalomnak is.

1944-ben a két tábori püspökségnek Kőszegre kellett költöznie.

Sok tábori lelkész került fogságba a háború során. A lelkészek nagy része 1947-ben tért haza a hadifogságból.

2.7. A tábori lelkészség megszűntetéséig tartó időszak¹⁹

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány a Katolikus Tábori Püspökség élére 1945-ben Folba János vezéresperest nevezte ki, míg a Protestáns Tábori Püspökség élén Soltész Elemér maradt.

A hazatért lelkészeknek egy igazolóbizottság előtt kellett beszámolniuk a háború alatti tevékenységükről. Aki felesküdt Szálásira, az átment ezen a szűrésen.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság döntése szerint azoknak a tábori lelkészeknek, akik már nem kaptak a feltöltött helyek miatt állást a hadseregnél, el kellett hagyniuk a Honvédelmi Minisztérium kötelékét. 1945. októberi állománytáblán 17 római katolikus, 17 protestáns lelkész és 10 rabbi szerepelt. Az izraelita osztály vezetője Dr. Hevesi Ferenc főrabbi lett, utódja Dr. Rácz Zoltán főrabbi, ezredes, majd Duschinszky Jenő főrabbi, ezredes. A tábori lelkészeknek kellett felkutatniuk a munkatáborokba szállítottakat.

Megszüntették a kötelező templomlátogatást a katonák körében bár ezt a döntést a lelkészek is üdvözltek. Aztán a helyzet átfordult egy másik irányba, amikor 1946-ban megszüntették a katonák részére tartott istentiszteleteket.

Minden honvédségi átszervezéskor csökkentették a tábori lelkészek számát. Általában ezt zsarolással, fenyegetéssel érték el.

1948-ban nyugdíjba ment Soltész Elemér és Folba János is. Ekkor két- két római katolikus és protestáns tábori lelkész szolgált. Aztán ebben az évben meg is szűnt a protestáns osztály a Minisztériumban. A katolikus osztály vezetője Dr. Németh József lelkész- alezredes volt.

1949 és 1950-ben az osztálynak már nem volt jelentősége, nem kapott teret és megtiltották munkájának folyamatait. Csak azért tartották fent, hogy ne legyen nagy a felháborodás.

¹⁸ VARGA, A. József- Dokumentumok és visszaemlékezések dr. Soltész Elemér altábornagy protestáns tábori püspök életéről és munkásságáról, PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest 2000. p. 206.

¹⁹ DR. VARGA, A. József – Katonák- lelkészek Tábori lelkészek, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010. p. 162-178.

Aztán 1950-ben a katolikus osztály vezetőjét letartóztatták.

1951-ben az állománytáblában már nem volt katonalelkészi beosztás. Megszűnt a tábori lelkészség Magyarországon. Parancs nélkül.

2.8. A tábori lelkészség újjászervezése a rendszerváltást követően²⁰

A rendszerváltás után a tábori lelkészség elindításának alapjául a lelkiismereti és vallásszabadság joga szolgált. Ezzel a változással már elindult egyfajta folyamat, mely a tábori lelkészség felállítását álmodta meg.

Először az egyháznak és a Honvédelmi Minisztériumnak kellett szorosabb kapcsolatot kialakítani, melyre mind a két fél elhivatott volt. Az első ilyen volt az a momentum, amikor lelkészeket kértek fel börtönökbe, kórházakba szolgálatra. Ekkor még katonai kórházakban nem volt lehetőségük lelki gondozásra. Erre Dr. Aranyosi Zoltán református zsinati főtanácsos javaslata után került sor. Úgy fogalmazott, hogy a katonai kórházakban és katonai büntetés- végrehajtási intézetekben van a legnagyobb szükség a lelkészekre.

Jogi akadálya a tábori lelkészségnek az az egy szó volt, mely megakadályozta a hadseregnél a közösségi vallásgyakorlatot. Ez a szó, az „egyéniileg” a Honvédségről szóló 1990. évi IV. törvénycikkben. Ennek módosítását kérte a Magyarországi Egyházak és Felekezetek Tanácskozó Testülete abban a levelében, melyet a Dr. Für Lajos miniszter úrnak címeztek.

Szervezeti és más példákat a segítségünkre álló amerikai, német, olasz és osztrák tábori szolgálatok lelkészei szolgáltattak. A kérdés, hogy a lelkész legyen- e katona vagy sem, már ekkor is éles nézetkülönbségeket szült. Ezen országok be tudták mutatni, hogy melyek az előnyei és mik a hátránya annak, ha egy lelkész egyenruhát ölt. A külföldi példák mellett sokan a negyven évvel ezelőtti tábori lelkészi szervezetet állították példának. A régi szervezet alapján lett közös szolgálati ága a református és evangélikus egyház tábori lelkészeinek.

A Magyar Honvédség Tábori Lelkészi Szolgálatának kialakítását a HM Kabinet indította el útján 1992. szeptemberében, aminek a végeredménye a „A Honvédelmi Minisztérium Elgondolása a Tábori Lelkészi Szolgálat bevezetéséről a Magyar Honvédségnél” című előterjesztés lett. A lelkészek feladatát többek között a hit- és kegyességi élet, az egyéni és közösségi vallásgyakorlás igényének kielégítését, segítségét, az istentisztelet, a mise, az ima- és bibliaórák tartását, a tematikus előadások, rendezvények szervezését vallási témákról, az

²⁰Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkészi Szolgálat 1994-2004, Összeállította: DR. VARGA, A. József, kiadvány, p. 24-25.

életismereti oktatást adták. Fontosnak tartották a szeretetszolgálati rész elindítását, a kórházi szolgálatot, a különböző élvezeti cikkek prevencióját, az iratterjesztést, a konfliktusok megelőzését, kezelését, bizalmas beszélgetések levezénylését.

A Tábori Lelkészi Szolgálat megalakításának törvényi alapját a többször módosított 1949. évi XX. Törvény, a Magyar Köztársaság Alkotmánya határozza meg, amelynek 60.§ szerint a Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára.

Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés szabad megválasztását vagy elfogadását, és azt a szabadságot, hogy hitét mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján, vagy egyéb módon akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa, vagy azt mellőzze, gyakorolhassa, vagy taníthassa.”²¹

„Az egyházakkal kötött megállapodások kimondják: a feleket az a szándék vezeti, hogy a Magyar Honvédség és Határőrség megfelelő vallású tagjai számára »állandó és megfelelő módon biztosítsák a lelkipásztori szolgálatot«.

A szolgálat tevékenysége kiterjed a megfelelő vallású» hivatásos katonákra és azok családtagjaira, a sor- és tartalékos katonákra, a katonai tanintézetek hallgatóira, a honvédség és határőrség kötelékében dolgozó közalkalmazottakra, a katonai kórházakban fekvő betegekre és a szociális otthonok lakóira». Meghatározza a megállapodás a katonai lelkészek feladatát:»igehirdetés, sákramentumok kiszolgáltatása és a lelkigondozás «.Kimondja:» katonai tevékenységet nem végezhet. A vallási rendezvényeken a részvétel önkéntes «, a katonai lelkészek «szolgálatukat ökumenikus szellemben teljesítik. Minden hozzájuk forduló személy lelki gondozását vállalják felekezetre, vagy azon kívüliségre tekintet nélkül.» Szabályozza a vezetés, a tábori püspök választásának és tevékenységének rendjét, szolgálatának időtartamát. Leszögezi: a főállású lelkészek hivatásos tisztek, azonban a Genfi egyezményeknek megfelelően harcra nem vethető személynek minősülnek. Intézkedik a tábori lelkeszi szolgálat Szervezeti és Működési Szabályzatáról, rendelkezik a fegyelmi, anyagi és egyéb ügyek tekintetében.

²¹ Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkészi Szolgálat 1994-2004, Összeállította: Dr. Varga A. József, kiadvány, p. 21.

Ezt követően a katolikus, református és az evangélikus egyház is megalkotta azokat az egyházi törvényeket, amelyek alapján már sor kerülhetett a tábori püspökök és a tábori lelkészek kiválasztására.”²²

„Feladatuk közé tartozik az istentiszteletek, misék és bibliaórák tartása; egyéni és közösségi lélekgondozás; katechetikai oktatás; rendszeres fogadóórák tartása. Életismereti, erkölcsi oktatás, nevelés keretében valláserkölcsi megközelítéssel az általános emberi értékek: a nemes emberi magatartás, a hazafiaság, a bajtársiasság eszméinek ápolása. Szociális, karitatív tevékenység végzése a katonai egészségügyi és szociális intézményekben; bizalmi fórum biztosítása a tisztek és katonák számára; emberi, vallási, családi problémájuk meghallgatása, enyhítése, rendezése; a katonák ellátása a vallásgyakorláshoz szükséges irodalommal (Biblia, imakönyv, énekeskönyv, vallásos irodalom). A katonák és családtagjaik részére kéreésre végzett egyéb egyházi szolgálat (keresztezés, konfirmálás, elsőáldozás, bérálás, házasságkötés, temetés stb.); anyakönyvvezetés.”²³

²² Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkeszi Szolgálat 1994-2004, Összeállította: Dr. Varga A. József, kiadvány, p. 25.

²³ Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkeszi Szolgálat 1994-2004, Összeállította: Dr. Varga A. József, kiadvány, p. 33.

3. Tábori Lelkészi Szolgálatok

Magyarországon a tábori lelkeszi szolgálat létéről a 61/1994. (IV. 20.) Korm. rendelet határozott. Jelenleg három vallási felekezet mondhatja magáénak a tábori püspökség titulását: a katolikus, a protestáns és a zsidó.

Mind a három felekezet rendeltetésének, állományának, működésének fő irányvonalairól, ebből a kormányrendeltről értesülhetünk.

A rendelet leírja, hogy a tábori lelkeszi szolgálat a Honvédelmi Minisztérium közvetlen alárendeltségébe tartozik és szervezetét a katonák lelki gondozása érdekében hozták létre. Rendeltetésének a vallásszabadságról szóló alkotmányos jog és az egyházakról szóló kormányrendelet alapján: a csoportos és egyéni vallásgyakorlást jelöli meg.

„Jogkörébe tartozik a Magyar Honvédség keretein belül dolgozó katonák (mind tartalékos [olyan személyek, akik polgári hivatásuk mellett, az év egy részében katonai szolgálatot teljesítenek], mind szerződéses, és ekkor még sorkötelezett), közalkalmazottak, a katonák családjaik, katonai oktatási intézmények növendékei, katonai kórházak és idősök otthonainak lakói, alkalmazottainak lelki ápolása.”²⁴

„A katonák családjainak lelkipásztori gondozása inkább elméleti lehetőség. A gyakorlatban ezt a területileg illetékes egyházi intézményeken keresztül teszik. A katonai intézmények lelkipásztori ellátása intézményhez és nem személyhez kötött. Erről a tábori szolgálatoknak kell gondoskodni, ami a valóságban létszámhiány miatt elmarad.”²⁵

A Protestáns Szolgálati Ág vezető szerve a Protestáns Tábori Püspökség, a Katolikus Szolgálati Ágé, a Katonai Ordinariátus. A Zsidó Szolgálati Ágé pedig a Rabbinárus.

A szolgálati ágak vezetőit a magyar honvédelmi miniszter nevezi ki. Személyi állománya a HM háttérállományából áll. A tábori lelkeszi szolgálat tábori lelkeszeit három csoportra osztjuk: hivatásos lelkeszek, tisztii tábori lelkeszek és tartalékos tábori lelkeszek. A tagok lelkeszi tevékenységét a hozzájuk tartozó egyházak felügyelik.

Mindhárom szolgálati ág költségvetését és ellátását a Honvédelmi Minisztérium állja.

²⁴DR. ÚJHÁZI, Lóránd: A katonai ordinariátus „alárendeltjei” és lelkipásztori gondozásra bízott személyek, KÉZIRAT, p. 1- 9.

²⁵DR. ÚJHÁZI, Lóránd: A katonai ordinariátus „alárendeltjei” és lelkipásztori gondozásra bízott személyek, KÉZIRAT, p. 16.

3.1. Katolikus Szolgálati Ág

Ezen Szolgálati Ág két részre tagolódik. A Katonai Ordinariátus és a Katolikus Tábori Lelkeszi Karra.

A budapesti székhelyű Ordinariátus tagjai Bíró László katonai ordinárius, Berta Tibor ezredes, általános helynökök.

„Lelkeszi Kar tagjai országszerte helyőrségekben teljesítenek szolgálatot: Budapesten dr. Hankovszky Béla őrnagy, kiemelt tábori lelkes, Kótai Róbert főhadnagy, Rácz István főhadnagy; Debrecenben Szentesi Csaba őrnagy, görög katolikus tábori lelkes; Székesfehérváron Takács Tamás alezredes, kiemelt vezető tábori lelkes; Hódmezővásárhelyen dr. Alácsi Ervin János százados, tábori lelkes; Szolnokon Kálínger Roland százados, tábori lelkes; Szentendrén Horváth Roland százados, tábori lelkes; Tatán pedig Horváth József őrnagy, tábori lelkes, Kaposváron Markovics Milán Mór főhadnagy. Kecskeméten is van kihelyezett helyőrség, de itt még nem sikerült megtalálni a megfelelő tábori lelkeszt a szabad helyre. A Katolikus Szolgálati Ág állományának meghatározott létszáma tizenöt fő.”²⁶

A mindennapokban általában a Katolikus Tábori Püspökség névvel találkozhatunk, a Katonai Ordinariátus helyett. Ez alapvető megfogalmazási hiba, hiszen már 1986-ban ezt a nevet javasolták a Katolikus Szolgálati Ág vezető szervének megnevezésére, mivel ezt a Katolikus Egyház így jelöli meg saját egyházi jogi törvényeiben.

„A hadsereg lelkipásztori ellátásának egyházi jogi kerete az Egyházi Törvénykönyvön kívül a Spiritualimilitiumcuare (SMC) kezdetű apostoli konstitúcióban nyert végső szabályozást. Ez egy kerettörvény, melyet az adott állammal történő kétoldalú megállapodások töltenek ki teljessé. A katonai ordinariátus olyan kánonjogi formáció, amely nem területi, hanem személyi alapon áll fenn.”²⁷

„Bár személyi alapon működik, jogállása megegyezik a területi elven szerveződő más részegyházakkal. A tábori ordinariátust az SMC az egyházmegyékkel egyenlő jogi elbírálás

²⁶<http://www.ktp.hu/index.php/dokumentumok/120-statutum> 2012. október 29.

<http://www.ktp.hu/index.php/puespoekseg> 2012. október 29.

<http://www.ktp.hu/index.php/tabori-lelkeszi-kar> 2012. október 29.

²⁷DR. ÚJHÁZI, Lóránd: A katonai ordinariátus „alárendeltjei” és lelkipásztori gondozásra bízott személyek, KÉZIRAT, p. 1- 5.

alá helyezi, és a katonai ordináriust az egyes egyházmegyék élén lévő megyéspüspökökkel megegyező kormányzati hatalommal ruházza fel.”²⁸

Az Ordinariátus szabályzatában leírt küldetésének a katonai személyi állomány lelki ápolását, erkölcsi útmutatását, hitbéli fejlődését emeli ki. „A 1999- es szabályzatban leírják, hogy a Magyarországon állomásozó, tevékenykedő más nemzethez tartozó hadseregek katonáinak lelkiápolását is kell szolgálnia, ha azok körében nincs saját nemzetiségű lelkész.”²⁹

„A katonai ordinariátus joghatósága tekintetében a legnagyobb problémát az adja, hogy a fent említett személyek, intézmények vonatkozásában a területileg illetékes megyéspüspököknek megmarad a joghatósága. Az SMC-ben és a kétoldalú megállapodásban is jelzi, hogy a katonai ordinariátus joghatósága» saját, rendes «, de a személyi elv miatt» versengő «.Mivel a katonák lakhely szerinti ordináriusának, mint területileg illetékesnek megmarad a katonák illetve családjaik tekintetében a joghatósága, így kialakul egy úgynevezett» versengő illetékesség «.Ez azt jelenti, hogy a katonák szabadon eldönthetik, hogy melyik lelkipásztori intézménytől kérnek segítséget.”³⁰

„Különleges része az SMC-nek a szerzetesek katonai lelkipásztorkodása. Ebben való részvételük a hatályos egyházfegyelem értelmében lehetséges. Nem csak az SMC, hanem a kétoldalú megállapodás is határoz erről. Különböző országokban más- más létszámmal szolgálnak tábori lelkigondozásban.”³¹

„A katonai ordinariátus joghatósága tekintetében a legnagyobb problémát az adja, hogy a fent említett személyek, intézmények vonatkozásában a területileg illetékes megyéspüspököknek megmarad a joghatósága. Az SMC és a kétoldalú megállapodás is jelzi, hogy a katonai ordinariátus joghatósága» saját, rendes «, de a személyi elv miatt» versengő «.Mivel a katonák lakhely szerinti ordináriusának, mint területileg illetékesnek megmarad a katonák illetve családjaik tekintetében a joghatósága, így kialakul egy úgynevezett» versengő illetékesség «.Ez azt jelenti, hogy a katonák szabadon eldönthetik, hogy melyik lelkipásztori intézménytől kérnek segítséget.”³²

²⁸ DR. ÚJHÁZI, Lóránd: A katonai ordinariátus jogállása és természete az egyházi struktúrák között, KÉZIRAT, p. 2.

²⁹ DR. ÚJHÁZI, Lóránd: A katonai ordinariátus „alárendeltjei” és lelkipásztori gondozásra bízott személyek, KÉZIRAT, p. 4

³⁰DR. ÚJHÁZI, Lóránd: A katonai ordinariátus „alárendeltjei” és lelkipásztori gondozásra bízott személyek, KÉZIRAT, p. 13.

³¹ DR. ÚJHÁZI, Lóránd: Szerzetesek szerepének megítélése a katonai lelkipásztorkodás- katonai ordinariátus-területén a szerzetesi eszme és a hatályos egyházfegyelem fényében, KÉZIRAT, p. 8.

³²DR. ÚJHÁZI, Lóránd: A katonai ordinariátus „alárendeltjei” és lelkipásztori gondozásra bízott személyek, KÉZIRAT, p. 13.

A tábori lelkészek alapvető feladatai közé tartoznak a szentségek és szentelmények (keresztelés, elsőáldozás, bérmlás, házasságkötés, temetés) is. A Katolikus Szolgálati Ág gondozásában ima- és olvasókönyvek jelennek meg. Az első imakönyvet 2004-ben adták ki, míg a második átdolgozott kiadást ebben az évben. Dr. Hankovszky Béla őrnagy szerkesztette és írta.

Az általam birtokolt példányban alapvető tanítások olvashatók, mint például a Szentháromság szentsége, a Mi Atyánk és a Tízparancsolat elemzése, a lelkiismeret vizsgálata, katonai erények, a Sátán, a félelem, az eskü. Ezek az elemzések a katonákhoz közelálló lelki vívódásoknak a fő bástyáit ragadják meg, és magyarázzák el az olvasónak. Találhatók még benne magyar és külföldi költők versei az imáról, Istenhez és Istenről. A könyv vége felé találhatunk imádságokat, melyek a családért, a szerelmesért, a házastársért, barátokért, a munkáért, a békéért, a parancsnokért és a beosztottért könyörögnek.

Bíró László püspök előszavát Bejlik Imre tábori püspök 1917-es mondataival kezdi: „A »Katonák ima és olvasókönyve« legyen a harcos drága kincse, melyből erőt, lelkesedést és vigaszt meríthet.”

A szolgálati ág minden évben zarándoklatokat szervez. Résztevői Lourdes-be utaznak el a LOURDES-i Nemzetközi Katonai Zarándoklat keretein belül. A zarándoklat célja az egyik legnagyobb katolikus Mária kegyhely meglátogatása. Itt miséken vesznek részt más országok katonáival és papjaival együtt. Az utazásra katonák önkéntesen jelentkezhetnek és szerencsére meg is teszik ezt szép számmal.

A Katolikus Szolgálati Ág személyi állományának külszolgálatára:³³

IFOR:

1995.12.-1996.06. Kovács János alezredes

1997.12.-1998.06. Németh László őrnagy

SFOR:

1996.12.-1997.06. Kovács János alezredes

1998.12.-1999.06. Németh László őrnagy

2001.01.-2001.06. Németh László őrnagy

³³ A névlista a Katolikus Tábori Püspökség által küldött felsorolás.

KFOR:

1999.07.-2000.01. Szabó Oszkár százados
1999.12.-2000.06. Szabó Mihály őrnagy
2000.07.-2001.01. Szabó Oszkár százados
2001.07.-2002.01. Haller László őrnagy
2002.07.-2003.01. Berta Tibor őrnagy
2003.07.-2004.01. Szabó Oszkár százados
2004.08.-2005.01. Haller László őrnagy
2006.01.-2006.07. Szabó Mihály őrnagy
2006.07.-2007.01. Horváth József őrnagy
2007.01.-2007.07. Szentesi Csaba őrnagy
2007.07.-2008.01. Szabó Oszkár őrnagy
2009.02.-2009.08. Kótai Róbert főhadnagy
2010.03.-2010.08. Szentesi Csaba őrnagy
2011.02.-2011.08. Rác István főhadnagy
2012.02.- Rác István főhadnagy

ISAF- Irak:

2004.02.-2004.08. Szabó Oszkár őrnagy

ISAF – Afganisztán:

2006.09.-2007.02. Takács Tamás őrnagy
2008.09.-2009.03. Takács Tamás alezredes
2009.09.-2010.03. Rác István főhadnagy
2010.08.-2011.03. Kótai Róbert főhadnagy
2011.08.-2012.03. Kálinger Roland százados

EUFOR - Bosznia-Hercegovina:

2008.07.-2009.01. Horváth József őrnagy
2009.07.-2010.01. Horváth József őrnagy
2010.07.-2011.01. Kálinger Roland százados
2011.07.-2012.01. Dr. Alácsi Ervin százados

3.2. Protestáns Szolgálati Ág³⁴

A protestáns ág az evangélikus és a református felekezetek lelkészeit csoportosítja magába. A Protestáns Tábori Püspökség Budapest II. kerületében a Muraközi utcában kapott helyet.

Az Evangélikus Szolgálati Ágra is vonatkoznak a törvényi korlátozások, a működés, a feladatok és célkitűzések, mint amit a Katolikus Szolgálati Ág alfejezetben papírra vetettem.

Küldetésének ez a Tábori Szolgálati Ág is a katonai személyi állomány lelki ápolását, erkölcsi útmutatását, hitbéli fejlődését és az ökumenikus szolgálatok fontosságát emeli ki. A katonai ügyekben a Honvédelmi Minisztérium dönt itt is.

A püspökségen három ember dolgozik: Nánai László őrnagy, mint hivatalvezető, Máté Sándor alezredes, mint püspöki titkár, és maga a püspök, Jákob János dandártábornok. Létszámát tekintve 10 fővel rendelkezik a Szolgálati Ág. Ebből kettő fő evangélikus, nyolc fő református.

Ebben az évben választottak új püspököt Jákob János ezredes személyében, aki református felekezetű és a címmel megkapta a dandártábornoki kinevezést is. Az előző püspök evangélikus volt. A püspök helyettese a hivatalvezető. A püspök és helyettese mindig más felekezetűek. Tehát, ha ma a püspök református, akkor a hivatalvezető evangélikus. A püspökség lelkészi létszámán felül van egy civil munkatárs, aki személyügyi és pénzügyi feladatokat látja el.

A püspökségen kívül két területileg illetékes esperes dolgozik a Szolgálati Ág állományába. A Kelet-Magyarországért felelős esperes székhelye Budapesten van, a Dunántúli részt igazgató, pedig a székesfehérvári helyőrségben lát el szolgálatot. Az utóbbi esetben parancsnoksági szinten mennek végbe a döntéshozatalok. Azért kellett Székesfehérváron helyet kapnia az esperesnek, mert így közelebb van a problémákhoz.

A Szolgálati Ág létszámához tartozik még öt ember, akik helyőrségi lelkészek. Szabó György alezredes, kiemelt tábori lelkész Veszprémben, Szabó Ferenc főhadnagy, tábori lelkész Pápán, Hankóczi Gergely őrnagy, tábori lelkész Kecskeméten, Sajtos Szilárd

³⁴ Jákob János protestáns tábori püspök, dandártábornok általam készített interjúja alapján.

Ezen az oldalon található kép a

http://lacli.5mp.eu/honlapkepek/lacli/W3lgzoCBUX/nagy/reformatus_tabori_puspokseg_himzett_3.jpg

weboldalról származik. 2012. október 29.

százados, tábori lelkész Debrecenben, Dudás Ferenc hadnagy, pedig Hódmezővásárhelyen szolgál. Dudás Ferenc a napokban kezdi szolgálatát, mint tábori lelkész.

Az öt tagból három mindig missziós munkát végez. Ezek az emberek ezért hazánkban igen csekély időt töltenek szolgálatban. Ők külföldön segítenek a katonáinknak.

A püspöki cím 6 évre szól, de most próbálják eltörölni ezt a meghatározott időtartamot, mert sokszor visszahívják a püspököket. Ha az újonnan megválasztott püspökre valami panasza van a Honvédelmi Minisztériumnak, a Református Egyháznak vagy az Evangélikus Egyháznak, akkor visszahívhatják a leváltott püspököt.

Minden évben szolgálnak lelkészek misszióban. Bosznia-Hercegovinában, Koszovóban és még jelenleg Afganisztánban. Az afganisztáni lelkészek helyzete kétséges ma, mivel nem tudják, hogy megszüntessék-e vagy sem.

A katolikus és protestáns tábori püspökség tervében szerepel, egy családi nap azoknak a katonacsaládoknak, akiknek volt kapcsolatuk a tábori lelkészek valamelyikével.

A külföldi protestáns szolgálati ágak közül a legszorosabb kapcsolatot a németekkel tartja szolgálatunk. A kezdeti időszakban rengeteg anyagot, segítséget, támogatást kaptunk tőlük.

A Protestáns Szolgálati Ág is szervez zárandoklatokat. A katolikussal szemben az úti céljaik minden évben máshová vezet viszont mindig a reformáció egyes fontos eseményeinek, történéseinek a színhelyére tervezik őket. Ebben az évben az Isonzó környéki csaták helyszíneit, Zürichet, Konstanz-ot, Ulm-ot és Augsburg-ot látogatták meg a katonák. Ezekre csak katonák jelentkezhetnek. 2008-ban még a családjaikat is vihették, de az utazás kényelmi okai miatt ez ma már nem lehetséges.

Külföldi feladataik is akadnak az országban maradt, nem misszióban lévő lelkészeknek. Katonasírokat, emlékhelyeket, szobrokat tartanak fenn, avatnak és újítanak fel külföldi partnerekkel együtt. Hivatalosan ezek a felújítások nehezen működnek, de a mi katonáink leleményességének köszönhetően önkéntesek toborzásával kerülik el a rossz anyagi helyzet miatt esetleg elhalasztott vagy el nem vállalt sírok ápolását.

A volt Monarchia országai közös protestáns tábori lelkészi konferenciát tartanak. Ez sajnos az elmúlt pár évben anyagi okok miatt nem került megrendezésre.

A Szolgálati Ág által 2002- ben kiadásra került egy énekes- és imakönyv. Csuka Tamás nyugalmazott protestáns tábori püspök ezzel a bibliai idézettel írja le a könyv célját: „Azért a hit hallásból van, a hallás pedig az Isten ígéje által” (Róma 10,17). Tartalmaz zsoltárokat, bibliai szövegeket, imádságokat, elmélkedéseket és a közösségi alkalmak, istentiszteletek rendjét.

A Protestáns Szolgálati Ág személyi állományának külszolgálati:³⁵

IFOR/SFOR:	1996.06.- 1996.12.	Jákob János százados
	1997.06.- 1997.12.	Magassy Sándor őrnagy
	1998.06.- 1998.12.	Szabó György százados
	1999.06.- 1999.12.	Nagy István alezredes
	2000.06.- 2000.12.	Sipos Aba Álmos főhadnagy
	2001.07.- 2001.11.	Mészáros László őrnagy
Irak:	2003.08.- 2004.03.	Nagy László őrnagy
	2004.08.- 2004.12.	Máté Sándor őrnagy
KFOR:	2006.07.- 2006.12.	Fehér Csaba őrnagy
	2007.07.- 2008.01.	Oláh Emil őrnagy
ISAF PRT:	2007.02.- 2007.09.	Nagy László őrnagy
	2008.03.- 2008.09.	Mészáros László őrnagy
	2009.03.- 2009.09.	Hankóczy Gergely őrnagy
	2010.03.- 2010.08.	Pintér Mihály ezredes
	2010.09.- 2011.04.	Dr. Lackner Pál dandártábornok
	2011.02.- 2011.08.	Sajtos Szilárd főhadnagy
	2012.02.- 2012.09.	Mészáros László alezredes
KFOR ÖBZ:	2000.01.- 2000.07.	Mészáros László százados
	2001.01.- 2001.07.	Máté Sándor őrnagy
	2002.01.- 2002.07.	Kelemen Imre alezredes
	2003.01.- 2003.07.	Fehér Csaba őrnagy
	2004.01.- 2004.08.	Hankóczy Gergely százados
	2005.01.- 2005.07.	Pöcze István őrnagy
	2005.07.- 2006.01.	Szabó György őrnagy
	2007.01.- 2007.07.	Pintér Mihály ezredes
	2008.01.- 2008.07.	Pintér Mihály ezredes

³⁵ A névlista a Protestáns Tábori Püspökség által küldött felsorolás.

KFOR ZA.:	2008.07.- 2009.03.	Sajtos Szilárd főhadnagy
	2009.08.- 2010.02.	Máté Sándor alezredes
	2010.08.- 2011.02.	Nánai László százados
	2012.08. -	Szabó György alezredes
Althea:	2009.01. - 2009.07.	Szabó György alezredes
	2010.01.- 2010.07.	Jákob János ezredes
	2011.01.- 2011.07.	Oláh Emil alezredes

3.3. Tábori Rabbinátság³⁶

A zsidó katonák lelki gondozásának feladata a Tábori Rabbinátság szerepkörébe tartozik. Központja Budapest VII. kerületében a Wesselényi utcában található.

Ez a szolgálat teljesen eltér a Katolikus és Protestáns Szolgálati Ágak rendjétől. Ugyan a Honvédelmi Minisztérium alá tartoznak, de Dr. Frölich Róbert dandártábornok nyugdíjazása óta a szolgálat vezető rabbija, már nem katona. Kormányhatározat alapján közalkalmazottként végzi munkáját. A Rabbinátság vezető rabbija ma Totha Péter Joel, aki civil.

A vezető rabbik, ellenben a másik két Szolgálati Ág püspökeivel, a saját körzetükben lévő gyülekezetnél is végeznek lelkesítő szolgálatot. A másik két Szolgálati Ág püspökeinek nincs gyülekezete.

A 2012. januári Megállapodás szerint a Tábori Rabbinátság létszáma nőtt, mivel a Magyar Zsidó Hitközségek Szövetségén (MAZSIHISZ) kívül bevontak egy harmadik zsidó felekezetet Rabbinátság vezetésébe, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközséget (EMIH). Ma négy fővel rendelkezik a Rabbinátság. Az EMIH által delegált, és a honvédelmi

³⁶ Ez az alfejezet Totha Péter Joel tábori vezető rabbival készült interjú alapján íródott. Ezen az oldalon található képet felhasználását a Rabbinátság jóváhagyta. Forrása: <http://taborilelkesz.netii.net/kepek/zsidologo.jpg>
2012. október 29.

miniszter által kinevezett tábori főrabbi Dr. Köves Máté Slomo az egyik oldalról, a másik oldalról pedig a MAZSIHISZ által delegált és a honvédelmi miniszter által kinevezett vezető tábori rabbi, Totha Péter Joel. Az ő segítségükre mindkét oldalon egy- egy titkár áll. Dr. Köves Máté Slomo titkára Nógrádi Bálint, Totha Péter Joel titkárnője pedig Ferenczi Vera. A Rabbínátushoz kirendeltek egy sofőrt, aki segíti a rabbik munkáját, hivatalos ügyek és csapatlátogatások lebonyolítását.

A helyőrségekben alacsony létszámuk miatt nem tudnak folyamatosan jelen lenni. A rabbi nyitott arra és feladatának tekinti azt, hogy a katonák lelki problémáival foglalkozzon. Ideális állapot az lenne, ha egy parancsnok, aki érzi, látja, tapasztalja, hogy valamelyik zsidó felekezetű katonájának szüksége lenne lelki támaszra az jelezné ez a szükségletet. A vezető tábori rabbi azonnal rendelkezésre állna.

Az látszik az évek során, hogy inkább a Rabbínátust keresik meg a zsidó felekezetű katonák, hogy elmennének egy alkalomra a Rabbínátus által működtetett kis zsinagógába, ahol 2009-ben Tóra adási ünnepséget tartottak. Ekkor kapott egy igen csak nagy értékű Tórát a Szolgálati Ág. Így már teljes értékű istentiszteletet tudnak tartani.

A Rabbínátuson az imaterem mellett, könyvtár is helyet kapott. A zsinagógába és a könyvtárba nem csak katonák, hanem civilek, a Minisztérium dolgozói is jöhetnek.

Mivel Magyarország társadalmának vallási identitása levetíthető a katonaságra is, így az az általános példa, hogy kevés zsidó katona van ma a Honvédségben és még kevesebb vállalja azt fel társai vagy parancsnoka előtt. Így a szolgálat egyik célja a katonák hitoktatásban való részvétele. Szeretnék, ha az embereknek és így a katonáknak az ismereteiben is tisztázódna a zsidóság helyzete, vallása. Úgy vallják, hogy amiről az ember többet tud, az már nem idegen.

A Honvédelmi Minisztérium mindenben segíti a szolgálatot A HM segít a Rabbínátusnak olyan területek keresésében, melyben meg tudja ismertetni magát az emberekkel.

A Rabbínátus célja a katonák, közalkalmazottak és családjaik hitéleti tevékenységének szervezése, karitatív és szociális tevékenységek végzése. Saját ünnepeik mellett részt vesznek emlékmű- és zászlóavatáson, visszafogadó és kibocsátó ünnepségeken, nemzeti ünnepeken.

A Rabbínátuson megszervezésre kerülnek a zsidó ünnepek közül a RosHásáná, JomKipur (zsidó újév, a befelé fordulás, a számadás ünnepe), a Szukkot (sátoros ünnep), a Hanukka (Fény ünnepe, a zsidó karácsonynak is nevezik), a Purim (örömnep, „zsidó farsang”) és a Peszach („a zsidó húsvét”, az egyiptomi kivonulás ünnepe). Minden hónap utolsó csütörtökén reggeli istentiszteletet tartanak imatermükben.

A Rabbínátus szoros kapcsolatot ápol az Izraeli Védelmi Erők Tábori Rabbínátusával, a német és a francia erők Rabbínátusaival is.

A közeljövőben egy nemzetközi tábori lelkeszi szolgálati konferenciára hivatalosak, melyet minden évben más- más országban tartanak meg. Ez egy négy- öt napos konferencia, ahol mindig egy adott téma köré csoportosítva történnek a felszólalások. A tavalyi prágai konferencián Totha Péter Joel nyitó imát mondott és előadást tartott.

A Rabbínátus terveiben szerepelnek kirándulások szervezése katonáknak és minisztériumi dolgozóknak. Ezeken az utakon felkeresnék más városok, más országok zsinagógáit. Jövő tavasszal, bécsi körúttal mutatnák be az osztrák zsidóság életét. Auschwitzi zarándoklatot is terveznek a nyár kezdetére. Nyáron pedig a katonák gyermekeinek adnának lehetőséget részt venni egy JOINT nevű táborban, mely Szarvason kerül megrendezésre.

Terveik között van egy kis imakönyv, amit a katonák mindig maguknál tudnának tartani. Pár oldalas, a legfőbb imákkal. Sajnos ez is még csak terv, a szűkös költségvetés még nem engedi ilyesfajta kezdeményezések megvalósítását. Továbbá a tábori vezető rabbi szeretne nyolctizennégy év közötti gyermekek részére a Rabbínátuson szervezni egy tábort, akiknek szülei valamilyen szállal köthetők a Honvédséghez és nem tudják megoldani a gyerekeik felügyeletét az őszi vagy tavaszi szünetben. Ezeknek a gyerekeknek irodalmi órákat, zsinagógalátogatást, a zsidó nép szokásairól szóló előadásokat tartanának.

A Rabbínátus épületében egy kiállítást nyílt, mely Szalay Krisztina képzőművész képeit mutatja be, bibliai harcművészet témában.

Totha Péter Joel többször is nyomatékosan felhívta a figyelmem, hogy ők bárkit szívesen látnak a Rabbínátuson. Bárkit, aki lelki segítségre szorul, aki keresi a kapcsolatot a vallással. A vezető tábori rabbi ajtaja nyitva áll minden katona, és hozzátartozó számára. S ha csak egyedül szeretne maradni a hitével, akkor nyugodtan „ücsöröghet” is az imateremben, hogy az ő szavaival éljek.

4. Tábori lelkészség a mindennapokban³⁷

„Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek” (Mk 16,15). Ez a Bibliai idézet az, mely minden hívő embernek azt a feladatot adja: terjessze az Igét. Minden nép életének szerves része a hit. Tartozzon az a keresztény, a muszlim, a hindu, a zsidó vagy más felekezetekhez. A vallás államok alapjait rakta le és épül rá még mai napig sok helyen a világon.

Az emberi természet és a társadalmak kialakulásához szervesen kötődik a csatározás, a háború. Az állam és az egyház a történelem során mindig ügyelt arra, hogy katonái között is terjessze a hitet. Emiatt a fenti ige miatt alakult ki az idők múltán a tábori lelkészi szolgálat is. A lelkészek sajátjuknak érezték és érzik még mai napig, a katonák lelki gondozását. Mindegy, hogy a katona hisz-e egy felsőbb hatalomban vagy sem, a lelkész kitartást és hitet ad a nehéz időkben.

Ma a lelkészeknek már nem csak a hagyományos feladataik léteznek, és nem csak ezekkel kell megbirkózniuk. (Hagyományos feladaton a hitközösségi munkákat értem: az istentiszteletek, temetések és esketések, keresztelesek, bérnalkozások, konfirmációk megtartását.)

Ma már olyan pozíciók betöltése is feladatuk lett, mint a kórházlelkész, a börtönlelkész, és a katonalelkész. Ezek a lelkészi munkák teljesen más helyzetek elé állítják Isten szolgáit, mint amit tapasztalhatnak gyülekezeteikben. Minden területen más és más problémákkal kell szembenézniük és ezek más- más kálitásokat igénylenek.

Míg egy kórházlelkésznek a kétségbeesett és halál közeli embereken és hozzátartozóikon kell segíteni, a börtönben teljesen más lelkületű és más élethelyzetbe került egyénekkal kell foglalkoznia. Míg a katonalelkészek egy egyedi, a katonai szakmára jellemző gondolkodásmóddal rendelkeznek, így sok esetben másként szemlélik a világot, mint egy civil lelkész. Viszont minden területen a legfőbb feladat megegyezik: a lélek segítése, „újjraépítése”.

Úgy vettem észre, hogy e területeken dolgozó lelkészek teljesen máshogy állnak az emberhez, mint a gyülekezetekben szolgáló papok. Véleményem szerint ez azért van így, mert ők sokkal kevesebb emberrel foglalkozhatnak és azokra több időt tudnak fordítani, mint a hitközösségekben szolgáló társaik.

³⁷ A fejezet Jákob János interjúja és a kérdőívek kidolgozásának eredményei alapján.

„A katonalelkészek szolgálata Magyarországon a Honvédség keretein belül végzett lelkipásztori munka. A tábori lelkészség pedig egy gyűjtőnév, mely a katonaság körében végzett lelkesítő feladatokat jelenti. A tábori lelkészség a mai államokban általában függ az állam és egyház kapcsolatától, de feladatai minidig függetlenek attól és állandók. A legfőbb és legidőállóbb feladat: a hazát szolgáló katonák lelki gondozása békében és háborúban egyaránt.

Mint azt már írtam a katonák lelki gondozása az egyház misszionáló feladatából ered, de a katonaság intézménye és a Honvédség is érdekelt katonái lelki békéjének megőrzésében és fenntartásában.

A tábori lelkész segít megőrizni, gyarapítani a katonák hitét. Az istentiszteletek a különleges élethelyzet miatt mások, mint a civil életben. Nem szerkezetükben, hanem az igehirdetés módjában, hangnemében térnek el. Viszont figyelnie kell, hogy ne legyen a hirdetése más, mint bizonyágtevés Istenben. Ismernie kell katonagyülekezete vallásos és erkölcsi határait.

Más vallású katonák is ugyanazt a törődést várják el a lelkésztől, mint a saját gyülekezetében tartozók.³⁸

4.1. Tábori lelkésszé válás

Tábori lelkész az lehet, aki gyakorló lelkész, legalább öt éves gyülekezeti gyakorlattal rendelkezik, és egyházi előjárója ajánlja őt erre a hivatásra. Amikor valaki jelentkezik tábori lelkésznek az adott püspökség egy kis „megfigyelést” tart. Ez azért fontos, mert tudniuk kell, hogy mind testileg, szellemileg és lelkileg képes-e talpon maradni az esetleges problémák között. Voltak olyanok, akik a Honvédség sajátos légkörét, a katonák gondolatvilágát, az elvárásokat, követelményeket nem tudták megszokni, adaptálni. Ezek szembetűnnek a püspökség vezetőinek, ha odafigyelnek a lelkészre.

A jelentkezőknek próbálják megmutatni a Honvédségen belüli viszonyokat, még az alkalmassági vizsgák és a kinevezés előtt. Elviszik őket állományokhoz, láthatják más lelkészek munkáját és így eldönthetik, hogy nekivágnak-e a felkészítésnek és az alkalmassági vizsgálatoknak. Így a püspökség is képet kap a lelkész terhelhetőségéről és rugalmasságáról.

A püspökség miután meggyőződött arról, hogy megfelelő a személy a pályára, kikéri az egyháztól. Az egyház javaslatára nevezi ki őt a miniszter tábori lelkésszé. Ezek után át kell

³⁸ DR. DEZSŐ, László- Bevezetés a katonai lelkigondozásba 1948, II. könyv, Budapest, 1998. pp. 95-112.

esnie egészségügyi, pszichológiai, fizikai alkalmassági vizsgákon és biztonsági átvilágításon is.

Miután kinevezték a lelkészt tábori lelkésznek és sikerültek az alkalmassági vizsgálatok, el kell végeznie egy katonai kiképzést, mely 6-8 hónapot vesz igénybe. Itt elsajátítják azokat az alapokat, melyeket egy katonának feltétlenül tudnia kell háborús környezetben. A harcászati és hadászati kiképzés során kialakul egyfajta fokozott kötelezettségérzet, tisztelet, fegyelmezettség és felelősségtudat, mely a katonai léthez elengedhetetlen.

A tábori lelkészi hivatás elég népszerű, hiszen évente több mint tíz ember jelentkezik erre a pályára. Ez többek között annak köszönhető, hogy a tábori lelkészek előadásokat tartanak egyetemeken és egyéb fórumokon teológushallgatóknak. A másik ilyen ok az lehet, hogy még igen csak fiatal cipőben jár az a lehetőség, mely nemrégiben honosodott meg hazánkban a klasszikus lelkészi munkán kívül: a különleges területeken végzett szolgálat. Ezek a már említett börtön, kórház, tábori és tanintézeti lelkészi hivatások a fiatalok körében igencsak népszerűek, hiszen eltérnek az átlagostól és sokkal, több felelősséggel járnak.

Sajnos a keretlétszám miatt nem tudnak felvenni plusz embereket a tábori püspökségek. Ez csak üresedés, bővülés esetén oldható meg.

Tábori lelkészek munkarendjét a katonai feladatok határozzák meg. Ha adott a katonai feladat, annak eleget kell tenni. Így teljesen eltér a tábori lelkészek munkája egy adott gyülekezetben szolgáló pap munkarendjétől. A tábori lelkésznek rugalmasnak kell lennie és mindig rendelkezésre kell állnia. Vannak olyan helyzetek, amikor a lelkész hajnalig beszélget katonatársaival. Ehhez nem csak elhivatottság, hanem tolerancia és nagyfokú érdeklődés is szükséges.

A tábori lelkészeknek (a katolikus és a protestáns szolgálati ágból) elfoglaltságuk miatt nincs saját hitközösségük a Honvédségen kívüli életben.

4.2. Missziós felkészítés

Természetesen a tábori lelkészek is részt vehetnek missziókban. Nekik is át kell esniük azokon a szakmai felkészítésen, melyen minden katonának egyaránt.

A katonák misszióra való felkészítése három részből tevődik össze: az első az alapkiképzés, ami minden katonára érvényes, akit kijelöltek, vagy aki jelentkezett misszióra. Itt megkapja mindenki a maga alapvető katonai kiképzését. A második rész egy speciális szakmai rész, mely a különleges képességek megszerzését szolgálja. A harmadik felkészítő az

összekovácsolása az egésznek, ahol mindenkit célirányosan annak a kontingensnek a feladataira készítene fel, ahová majd kerül a misszió során.

A misszió időtartama is három részre bontható: az első a felkészítési időtartam, mely három hónap, a második a misszióban töltött fél év, a harmadik pedig a misszió utáni kiérdemelt szabadságolás.

A tábori lelkészeknek is részt kell venniük az alapkiképzésen, ahol a katonai ismereteket sajátítja el. A kiképzés második szakaszát, a szakmai felkészítést a Tábori Püspökségek tartják meg a még misszióban részt nem vett lelkészeknek. Aki már rendelkezik missziós tapasztalatokkal, azoknak a feladatai a kiképzés ezen részben, hogy megosszák élményeiket, tudásukat társaikkal. Megbeszélik, hogy mi történt az adott misszióban, milyen problémák, milyen gondok merültek fel és azokat hogyan lehet kezelni.

A Püspökségek heti szinten kommunikálnak a misszióban részt vevő lelkészeikkel. Beszámolót kérnek a kint lévőtől és segítenek nekik itthonról az esetleges problémák fellépésekor. Ezekben a missziókban a katonák és a katona lelkészek egyaránt olyan helyzeteket tapasztalnak meg, melyekre itthon nem tudnak felkészülni a kinti környezet és a helyzet adottságai miatt. Jákob János püspök úr szerint a tapasztalatok megosztása miatt nem akadt még probléma a lelkészek szakmai felkészítése során.

A heti kapcsolattartás a lelkész számára is nagyon fontos. Egy esetleges halálesetre, sérülésre vagy támadásra nem lehet felkészülni, sem felkészíteni a katonákat, a lelkészeket.

A haláleset az állományon belül mindenki elé egy tükröt tart, amikor saját élete, helyzete kerül előtérbe. A lelkészeknek még nehezebb, hiszen nekik kell lelkiileg ápolni az állományt. Ilyenkor a hazai támogatás nagyon fontos. Meg is kapnak minden segítséget a lelkészek. Jákob János püspök úr elmondása szerint nem volt még olyan lelkész, aki feladta volna a katonai hivatást bármiféle negatív történés miatt.

4.3. Feladatok és lelkiesség a misszióban

A lelkészek feladatait képzik az előző fejezetekben leírtakon kívül a katonák holtidejének kitöltése is. A helyőrségekben nincs ilyen idő, mivel ott, ha a katonának lejárt a műszak, hazamegy. Ezek inkább missziókban fontosak. Ilyenkor a lelkészek próbálnak mindenféle programot kitalálni a katonáknak, csak hogy egy kicsit kizökkentsék őket a napi rutinból. Születésnapokat, névnapokat tartanak a katona baráti társaságával. Ezeket is a lelkész szervezi

meg, hiszen engedélyeztetni kell a parancsnokkal, helyet kell szerezni stb. Labdarugó mérkőzéseket szerveznek, melyre nagy vehemenciával készülnek a katonák.

Rendeznek mozi délutánokat, filmdélutánokat, karaoke estéket. Kirándulásokat is indítanak, a tábor közelébe lévő városok, nevezetességek megismerésére. Ilyen kirándulást Bosznia-Hercegovinában indítottak legutóbb. Afganisztánban lecsófesztivált rendeztek, több nemzet bevonásával.

A legtöbb misszióban a lelkész látja el a könyvtárosi funkciót is. Itt filmeket, könyveket, cd-ket lehet kikölcsönözni, természetesen ingyenesen.

A lelkészeknek az utóbbi időben már rendelkezésére áll missziós területen kápolna. Sok helyen ezeket más nemzetekkel együtt, szoros időbeosztás szerint használják.

Missziókban a katona szívesebben jár egyházi alkalmakra, többször keresi a lelkész társaságát, mint itthon a civil társadalomban vagy a katonai helyőrségekben. E tendencia sok katonánál megfigyelhető. Ennek nem valószínű, hogy egyházi vonatkozásai vannak, lehet, hogy csak a katonának emberi kérdései vannak és tudja, hogy a lelkész az a személy, akitől erre választ kaphat. Misszióban az otthoni és a belső problémák miatt is megkeresik a lelkészeke. Sok katona elmegy a vasárnapi istentiszteletekre vagy a hétköznapi alkalmakra, mert misszióban ilyenkor is tartanak miséket. Vannak olyanok, akik csak személyesen szeretnének beszélgetni a lelkésszel saját problémáikról, melyek általában nem egyházi jellegű problémák. Ilyenkor kötetlenül, bármilyen témáról, akár egy közösségi helyen, vagy egy szobában lehet társalogni a lelkésszel.

Misszióban és idehaza is vannak beszélgetős órák, melyek kis létszámú, kötetlen társalgások. Kezdetben ezek az itthon is jól ismert, kötött témájú Biblia órák voltak. Mikor látták a lelkészek, hogy a katonáknak vannak kérdéseik és válaszokat szeretnének kapni, hétköznapiakon esti beszélgetéseket szerveztek. Itt bizonyos kérdések köré csoportosított kötetlen beszélgetések folytak, persze a Biblia útmutatásait követve.

A lelkész feladata, hogy figyelje a katonákat, járjon nyitott szemmel közöttük, és ha észreveszi, hogy egy bajtársa nem tud megbirkózni problémáival, akkor segítsen neki azzal, hogy megértően meghallgatja, próbál tanácsokat adni neki. A parancsnokok is kérik a lelkész segítségét ilyen esetekben, ha ők veszik észre a problémát.

Vannak olyanok, akik nem egyházi, és nem is személyes, lelki témákban keresik meg a lelkészt, hanem hivatalos, közigazgatási ügyeknek az elintézését bízzák rá. Ezt főleg a szerződéses katonák kérik tőlük. Ezek a feladatok egyáltalán nem a lelkész feladatkörébe tartoznak, de nincs más, akihez fordulhatnának a katonák ilyen témában.

A katonák legelső kérdése, melyet a lelkeshez intéznek (amikor még nem alakult ki teljes mértékben a bizalom), az egyik legégetőbb és legfőbb kérdés, mondhatom, hogy nem csak a katonák, de a társadalom számára is. Ez pedig a keresztény katona problémaköre.

Sok vallásos katonát foglalkoztat az a kérdéscsoport, hogy a keresztény erkölce, a belső jellem hogyan tartható meg, tartható fenn a katonaság légkörében.

Jákob János a „hogyan egyeztethető össze a háború és a kereszténység” kérdésre ezt a feleletet adta: - „A Tíz parancsolatban a „Ne ölj”, ha pontosan fordítjuk le héberről, azt jelenti, hogy ne gyilkolj a vérontás kedvéért. Az élet védelmében jött létre a Tíz parancsolat, hiszen a Mózesi időkben az életellenes dolgok gyakoriak voltak. Meg kellett akadályozni, hogy ártatlan vér folyjék és védelmezni kellett az életet. A Biblia életközpontú és az életet állítja a dobogóra. A „Ne ölj” arra utal, ha ilyen vágyad van, ne engedj teret neki.

A katona a másik oldalán van a kérdéskörnek. Szolgálatáról szól, hogy ölnie kell, de valóban az ő gyilkolása, az ellenség megölésének motivációja nem az, hogy meg akarom ölni a másikat, mert abban örömet lelem. Azért teszem, mert azt a feladatot kaptam, hogy a hazám és annak civil lakosait meg kell védenem az ellenség haragjától vagy bosszújától.

A küldetés és a motiváció a Biblia szerint, más megítélés alá kerülnek. Még nagy lelkiismereti kérdés lehet egy harctéren a katonának, hogy megölöm-e vagy sem a velem szemben álló másikat. A harctéren nincs semleges katona.

Jézus nem mondott soha semmit a katonák ellen. Amikor Péter levágja a katona fülét, Jézus visszateszi neki, mert a katonára szükség van.”

Legtöbbször a család, párkapcsolat, házasság téma kerül terítékre egyes beszélgetések során. A katonák tábori életének nyugalma leginkább az otthonról jövő e-mail-ek, telefonhívások vagy sms-ek befolyásolják.

„Az alapvető probléma a társadalom fiataljaival, hogy nem ismerik a szerelmüket, házaspárjukat. Sok párkapcsolatnak a külszolgalat miatt lesz vége. Nem elég erősek az érzelmek, a szerelmek, vagy ami még nagyobb baj, a házassági kötelék. „– vélekedik Jákob János

Ehhez szorosan kapcsolható a katonatársakkal való együttélésnek a nehézségei. Egy misszió során fél évig együtt kelnek együtt fekszenek a katonák. Egy ilyen ingerszegény környezetben elég hamar zavaróvá válik az összezártság és nagyon hamar fény derül az ellentétekre. Ahogy múlik az idő, fogy a türelem, a tolerancia és egyre élesebb helyzetek alakulnak ki. Ezeket nehéz kezelni külszolgalatban. Viszont ha megtanulja a katona, hogyan kell élni közösségben az jó hatással lesz a párkapcsolatára is.

A lelkészek sokszor segítenek a parancsnok és beosztottja között felmerülő problémák enyhítésében.

Persze a pénz problémája is befolyásolja a katonák lelki nyugalmát.

A katonák közül sokakban a misszió során fogalmazódnak meg kérdések a vallással, Istennel, az egyházzal kapcsolatban. A lelkészek szolgálatának, ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása is a célja. Mivel a missziós környezet zárt, a katona mellett nincsenek ott a szeretettei, a megszokott napi rutin is megváltozik, az időjárási viszonyok is elviselhetetlenek (főképp Afganisztánban), a lehetőségeik eléggé korlátozottak. E körülmények felerősíthetnek egyes emberekben olyan kérdéseket az életről, emberről, Istenről, melyek eddig nem foglalkoztatták, vagy amelyek eddig nem voltak megkérdőjelezhetőek.

Ilyenkor a katonák a megváltozott életkörülmények miatt, új utat keresnek maguk, az életük számára. Ilyenkor a lelkeszi beszélgetések, jó tanácsok, istentiszteletek elindíthatják a vallásosság útján. A lelkészeknek ez nagyon nagy örömet jelent, hiszen ez a hit misszionálásának a lényege, és a célja is. Persze a fentebb leírtak nem általánosíthatóak minden katonára.

Misszióban sokszor tartanak kereszteléseket. Általában ezek a katonák megtartják vallásosságukat. Ennek alapja sokszor a lelkész személyében keresendő. Azon túl, hogy a katona és a lelkész között egyházi kapcsolat épül, a lelkésszel kialakult bizalmi kapcsolat általában szorosabb.

4.4. A pszichológus szemével³⁹

A lelkészek sokszor kapnak segítséget missziókban vagy laktanyákban katona pszichológusoktól. A cél azonossága miatt az együttműködés igen csak gördülékeny. Igaz, hogy két teljesen más megközelítésből látják el munkájukat, de ami közös, az a lélek. A lelki egészség megőrzéséhez, mindkét szakma képviselői értenek.

Molnár László alezredes, pszichológus a következőképp vélekedett a lelkészek tevékenységről: a lelkész sikeres munkáját az befolyásolja, hogy milyen a személyisége. Molnár alezredes úr olyan lelkésszel volt külszolgálatban, aki teljesen elzárkózott a katonáktól. Nem tudott istentiszteleteket tartani még vasárnap sem, mert nem volt befogadó közönsége, így érdeklődés hiányában nem került rá sor.

³⁹A fejezet alfejezete Molnár László alezredes nyilatkozata alapján.

Egy lelkésznek és egy pszichológusnak is egyaránt a katonák között kell élnie, keresnie kell a lehetőséget arra, hogy minél többet lehessen velük és minél többet tudhasson meg róluk. Az elfogadás a kulcsa a sikeres szolgálatteljesítésnek.

A lelkésznek az elfogadást az igazán hitetlen, viszolygó emberektől még nehezebb megkapnia, mint a pszichológusnak. Így a lelkész, ha nem férkőzik közel az emberhez, nagyon nehéz megkapnia a bizalmat.

Általános esetekben a pszichológussal a katona három alkalommal találkozik: amikor felszerel, amikor kimegy misszióba, és amikor hazajön. A katonák tudják, hogy a lelkész ott van, és bármikor kereshetik, hiszen megtalálják.

A pszichológusoknak így elég nehéz a feladatuk. Csak misszióban tudnak közvetlenebb kapcsolatot kialakítani katonáikkal. Vannak olyan alkalmak, amikor pszichológus nem is szerepel a kontingens állományába. Ekkor a lelkész maga szolgál.

Felmerül egy problémakör a katona és a lelkész kapcsolatában. Vajon a katona fontosnak tartja a vallást vagy csak a lelkész személyéhez kötődik? A pszichológus szerint a katonák hite általában nem az istentiszteletek alatt mélyül el, hanem a katona és a lelkész személyes beszélgetései közben.

Sok ember úgy gondolja, hogy vannak témák, amikben a lelkészek nem tudnak segítséget adni, tapasztalathiány miatt: például a római katolikus papok szerelem és házasság ügyében. Ezt meg lehet cáfolni, hiszen Bíró László püspök úr, római katolikus lelkész és a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia családügyi referensének elmondása szerint, az a legfontosabb, hogy az ember, mit hozott az ő családjából és mennyire jó megfigyelő. Ahogy ő mondaná: „Az orvosnak sem kell minden betegségen keresztültesnie, amelyet gyógyítani tud”. Nagyon sok házaspárnak segített már ismét egymásra találni.

5. Összegzés

A tábori lelkészség a Honvédség szükséges és fontos szolgálata. Katonáinknak szükségük van mind a helyőrségekben, mind missziókban olyan személyekre, akik figyelnek rájuk.

Véleményem szerint rendkívül fontos a jelenlétük, legfőképp missziók során. Ha jól végzik munkájukat, a katonák minden körülmény között számíthatnak rájuk.

Dolgozatom célja, azt volt, hogy bemutassam és megismertessem a tábori lelkészség szervezetét, feladatait, célját, tevékenységét és a katonák lelkészek kapcsolatát.

Történelméről akad ugyan forrás, de a szolgálatokról és a katonák- lelkészek kapcsolatáról egyáltalán nem lehet információt találni. Így remélem hiteles forrás lesz ez a dolgozat.

Történelmét a főbb eseményekre koncentrálva sikerült bemutatnom. Mint minden népnek, és mint minden intézménynek a tábori lelkészségnek is igazán fontos múltja. Láthattuk, hogy 1994-ben a történelmet is felhasználva építettek újjá a Honvédelmi Minisztériumon keresztül a Tábori Lelkeszi Szolgálatokat.

Magyarország három legnagyobb történelmi egyháza büszkélkedhet eme szolgálattal: a protestáns, a katolikus és a zsidó vallás lelkészei, rabbijai lehetnek tagjai e szűk körnek.

Feladatuk tökéletesen egységes: a Honvédség katonáinak, dolgozóinak lelki ápolása és hitük fenntartása.

A katonákat is általában azok a kérdések foglalkoztatják, mint civil társaikat. Ami kivételes az a háborús környezetben tapasztalható nehézségek kérdésköre.

A katonákat leginkább foglalkoztató problémák: a párkapcsolati élet, a pénz kérdése, a kereszténység és a háború összeegyeztethetősége, az erős hierarchia. Ezeken az égető kérdéseken tud segíteni a lelkész egy bensőséges beszélgetéssel vagy egy jól célzott Igével.

Egy tábori lelkész munkájának sikerességét személyisége, áldozatkészsége, embersége határozza meg. Sosem fogják katonái azt a lelkészt elfogadni, aki nem keresi társaságukat. Sajnos vannak olyan lelkészek, akik nem teljesítik jól lelkészi feladataikat. Saját világukon kívül nem nagyon foglalkoznak katonatársaik életével, gondolataival, lelkével.

Nagy gond a szolgálati ágak munkájában a létszámhiány. Ha egy lelkészük elmegy szabadságolásra misszió után, a püspökségen megbetegszik egy titkár vagy egy lelkész nincs, aki helyette foglalkozzon az adott ember feladataival, ügyeivel. A Rabbínatus rabbijai emiatt a probléma miatt, nem is tudnak missziós feladatokat vállalni.

Naivak lennénk, ha azt hinnénk, hogy erre a problémára az elkövetkező pár évben találnak orvosságot. A mai kor válsága és a nagy létszámleépítések miatt erre vajmi kevés az esély, bár ez igen égető probléma a szolgálati ágak életében.

Nagy hibának tartom még azt, hogy sem a Protestáns Püspökségnek, sem pedig a Rabbínátusnak nincs egy olyan fóruma, weboldala, ahonnan tájékozódhatnak az emberek a tevékenységükről, a szervezeti felépítésükről, tagjaikról, céljaikról. Úgy gondolom az internetes megjelenés igencsak fontos a mai világban, ha lenne ilyen fórum, talán nem lenne ismeretlen az emberek számára az intézmény.

Igaz létezik pár oldal a lelkészségek híreivel, de ezek a püspökségek szerint nem hitelesek, így kellene egy olyan fórum, amin naprakész hírek, események várnák az érdeklődőt.

Véleményem szerint egy nagyon mély és hosszú időre visszamenő társadalmi gond és felfogásbeli hiba is az egyházon belül, hogy a civil lelkészek nem nyitottak a lelkigondozásra. Nyugat- Európában és az Amerikai Egyesült Államokban tisztán látszik, hogy Isten szolgájának elsődleges feladata a Biblia szerinti személyes tanácsadás is. A hívő ember bármikor bemehet a lakóközretéhez tartozó templomba és az ott lévő lelkésztől útmutatást kaphat adott kérdéseire, problémáira. Úgy gondolom, ez a nyugati példa már jól látható a Honvédségben, így nagyon remélem pár évtized múlva a civil életben is ezt a sémát fogjuk látni.

Az afganisztáni misszió képlékenysége miatt az ott szolgáló lelkészek szükségessége is igen csak kérdéses lett.

Szakdolgozatot szerettem volna írni ebből a témáról, mikor elsőnek felmerült bennem, hogy kutatok a kérdéskörben. Mivel teljesen eltér a szakterületem jellegétől, ezért lett belőle TDK dolgozat. Nem tudhatom, hogy mit fog hozni a sors a következő időkben: hogy hogyan fogják fogadni, hogy mennyire gondolják majd aktuálisnak, de ha már egy embert is megérintett a dolgozatom, vagy felkeltette érdeklődését a téma iránt, úgy gondolom, már jó úton haladok. Nem tudom azt sem, hogy a jövőben fogok-e foglalkozni ezzel a témával. Mivel engem nagyon érdekel, így nagy örömmel vetném bele magam, de tanulmányaim igen csak más irányba sodornak.

Melléklet

Kérdőívek

Markovics Milán Mór főhadnagy, kaposvári tábori lelkész válasza

1, Hogyan egyeztethető össze Önnek a lelkészség és a háborús környezetben való helytállás? Hogyan lehet valaki pap és katona egyszerre? Hogyan fér össze a kettő?

Ez, ha jól értem, két kérdés: 1. a lelkészség és a háborús környezet: "Nem azt kérem, hogy vedd ki őket e világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól. [...] A miképpen te küldtél engem e világra, úgy küldtem én is őket e világra; " (Jn 17:15-21)

Másrészt az élet határhelyezetei mindig szélsőséges viszonyokat feltételeznek. Egy nagy betegség, egy börtön, vagy akár egy hosszú zárt hajóút, egy idegen kultúra, és persze ilyen a háború is. Ezek nemcsak rendkívüli ingerek, hanem az életre való kérdezés előmozdítói is. Ilyen környezetben egyrészt helye van Isten emberének a jót hirdetni, és helye van, mert a világra való nyitottság nagyobb, mint a mindennapi életbe kényelmesen élőknek.

2. A pap és a katona fogalma azért tűnik ellentmondásnak, mert a katona fogalom alatt fegyvert használó, állami érdekből ölő valakire gondolunk. Pedig a katona ennél sokkal összetettebb fogalom, ahogy a hadseregeknek is nagyon sokrétű feladatai vannak. A magyar katonák döntő többsége sosem ölt embert, talán még fegyvert sem fogott senkire. Ők ugyanis egy hatalmas rendszer egy-egy részét képezik. A katonalelkész elsősorban lelkész, aki katonai környezetben szolgál. A katonai vonások többsége értékekkel teli, amivel egy pap és lelkész is tud azonosulni. A fegyver és az öldöklés már más dolog. Itt azonban látni kell, hogy a lelkész nem a háború kiszolgálója, hanem annak felismerője, hogy a világunktól jelenleg el nem választható valóságról van szó. Jung, a neves pszichológus szerint: csak azt tudjuk megváltoztatni, amit szeretünk. Szent Pál pedig egyenesen így ír: „Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek”. (1Kor 9,22). A katonalelkész felismeri, hogy a világhoz hozzá tartozik a harc és a háború. Nem a homokba dugja a fejét, hanem a belép annyira a világban lévő emberek közé, amennyire még megőrizheti magát és segít, hogy a benne lévők a helyzet adta körülményekhez képest a lehető legjobb döntéseket hozzák meg.

2, A katonai lelkészi szolgálat különleges kihívásokkal jár egy embernek. Milyen kihívásokkal kellett Önnek megküzdenie és hogyan próbált ezeknek megfelelni?

Az identitás megtalálása talán a legnagyobb kihívás. Ezzel, és minden mással megküzdeni élő Istenskapcsolattal lehet.

3, Vannak olyan különleges pillanatok, melyek megerősítették Önben azt, hogy jól választott mikor felhúzza a gyakorlót vagy érték olyan csalódások, megrázó élmények melyek elgondolkodtatták ennek helyességéről?

A gyakorló nem rossz, bár lehetne végre kívülhordós és sok más egyéb dologgal felruházva, ami a nyugati világ hadseregei már felszerelték az egyenruhájukat. Pszichésen értve a kérdést: egy sajátos közösség, eszme, történelem, identitás, ami érezhető az egyenruhában, ez folyamatosan megerősít abban, hogy jól választottam. Negatív érzés, amikor a hadsereg emberi oldala bűnös vagy épp csak tévedésekkel teli döntései nem erősítik, hanem kétségbe vonják az a fent említett értékeket.

4, Mik a lelkész feladatai a laktanyában? Hogyan néz ki egy napja vagy egy hete? Milyen programokat, alkalmakat tartanak? Milyen témákról esik szó az alkalmakon? Egy istentisztelet / mise ugyanolyan, mint amit megszoktunk a normál életben? Keresztelés, esketés, temetés, lelkigondozás, gyóntatás, misézés, beteglátogatás, házassági felkészítés, protokoll megjelenések, ünnepi beszédek tartása, áldások (pl. zászló), biblia és hitismeretek, esetleg etikai témák oktatása, karitatív feladatok szervezése, egyes időszakokban táboroztatás, ünnepek szervezése, lebonyolítása, versenyek, szabadidős programok alakítása. Természetesen ezen felül a katonai elvárásoknak is meg kell felelni, legyen szó alakiságról, állóképességről vagy honvédelmi ismeretekről. A feladatok egy részét tábori körülmények között kell elvégezni, ami sajátos hozzáállást kíván.

5, Mit tehet egy lelkész a katonák lelki felkészítése során annak érdekében, hogy feladataikat maradéktalanul el tudják látni?

Imádkozik értük és ellátja őket minden olyan materiális és szellemi (illetve lelki) táplálékkal, ami a biológiai életükön túl a lelki életüket, vagyis az örök életre hívja fel a figyelmet.

6, Melyek azok a kérdések, panaszok melyekkel a katonák leggyakrabban keresik meg Önöket/ Önt.

Családi-párkapcsolati problémák, hitbeli kérdések, vallásgyakorlással kapcsolatos ügyek.

7, Önök/Ön biztosan látja a katonákon végbemenő lelki változásokat. Milyen módon változnak meg a katonák az idő során és milyen gyorsasággal mennek ezek végbe? Itt most azokra gondolok, akiknek még nincs missziós tapasztalatuk. *Ahány ember, annyiféle módon.*

8, Vannak valamilyen belső statisztikák arról, hogy inkább tisztek vagy közlegények fordulnak Önökhöz? Mi lehet ennek az oka?

Saját tapasztalatom van csak, esetemben nem érzek különbséget. Természetesen arányaiban nézve, nem számszerűen.

9, Már a kezdetektől megvan a katonák részéről a bizalom a lelkészek felé? Milyen folyamatokon keresztül lehet kivívni a bizalmat? Misszió során a nem templomba járó katonák is „megtérnek”? Milyen módszerekkel, folyamatokkal lehet egy katonát Istenhez közel hozni a fegyverek között.

A bizalmat el kell nyerni, elsősorban személyes kapcsolatok által. Ritkán maga hivatás (papság, lelkészi mivolt) is elég ehhez. A megtérés nem mindig látható, amikor látszik sem mindig mély. Az igazit csak Isten tudja megítélni. Istent a fegyverek közötti katonához úgy lehet közel hozni, hogy katonaként mellette élve, őt elfogadva, a hadsereg sajátos világának eszközeit ismerve és felhasználva meg tudok maradni Isten emberének mellette.

10, Hogyan hatnak a külvilág hatásai, történései a katonákra? Inkább, ami a hadszíntéren történik, a laktanyán belüli sűrűlódások vagy a hazai, családi problémák viselik meg jobban őket?

A személyes kapcsolatok mélyebben vannak, mint a hadszíntéri események. Amikor egy katona kiesik a „drillezett” világából, akkor a harci esemény is számottevő ingerré lesz számára. A misszió és a hadszíntér természetesen eleve egyfajta megszokotton kívüli lét.

11, Segítenek a katonáknak a holtidők hasznos kitöltésében? Miben?

Ez misszióktól függő, és itthon is relatív. A holtidő maga is relatív fogalom. Annak van holtideje, aki annak él meg egy időszakot. A tábori lelkész e téren kicsit olyan, mint a mentős, akinek nem mindig az a munkája a szó szoros értelmében, amit róla gondolunk, de mindig készen áll arra, hogy megtegye, ami tőle telik. A katonalelkész a vallásgyakorlásán túl a

lelkigondozásban vállal nagyrészt, de ezen túl segít karitatív, szabadidős, kulturális feladatok szervezésében is.

12, Mennyire követi nyomon a lelkész a katonák életét a misszió után? Megmarad a kapcsolat? Mi látható, aki „megtért” a misszió után követi Istent vagy vannak egymissziós kapcsolatok?

Ez nagyban személy- és helyzetfüggő. A távolság, az itthoni tevékenység tompítja a kinti kapcsolatok szorosságát, másfelől a kialakult barátság megmaradhat.

13, Van, valamiféle felkészítés a tábori lelkészek számára mielőtt felszerelnek? Mit hiányol belőle? Mik a hiányosságok? Ön szerint, mit kellene változtatni a jövőben az egész rendszerben?

Van katonai, ami a KVNR és van az egyházi (papi), ami általában 5-6 év.

14, Ön jónak tartaná-e, ha a tábori lelkészségek önállósulnának a HM-től.

Ennek lennének előnyei és hátrányai egyaránt, de alapjában ez attól függ, mit jelentene ez, milyen elképzelés alapján stb.

Horváth Kornél főhadnagy tábori lelkész válaszai

1, Hogyan egyeztethető össze Önnek a lelkészség és a háborús környezetben való helytállás? Hogyan lehet valaki pap és katona egyszerre? Hogyan fér össze a kettő?

A papnak a legtöbbször az életben különböző krízishelyzetekben nő meg a szerepe (esküvő, temetés, lelki tanácsadás). A háborús helyzet is krízis a katona életébe.

Pap és katona úgy lehet valaki, hogy papként az életét rászánja egy különleges rétegpasztorációra. Véleményem szerint semmivel sem vagyok nagyobb kuriózum, mint egy betegápoló rend tagja. Ők is valamire teszik fel az életüket (egy cél érdekében ajándékozzák önmagukat), mi is. Én egyenruhás voltam, amikor pap lettem, megszerettem az egyenruhát és nem okoz gondot a viselése és az ezzel járó kötelezettségek elviselése.

2, A katonai lelkészi szolgálat különleges kihívásokkal jár egy embernek. Milyen kihívásokkal kellett Önnek megküzdenie és hogyan próbált ezeknek megfelelni?

A katona egy különleges státuszú, gondolkodású ember. Megszólítani és elfogadtatni magam hosszú folyamat. Amíg tapasztalatom szerint a civil világban csupán azért tiszteletet kapok, mert pap vagyok, a katonáknál ez a fajta gondolkodás nem feltétlen van jelen. Meg kell tanulni a „nyelvükön” beszélni, tudni kell hozzászólni azokhoz a témákhoz, amelyek érdeklik őket. Képzem magam, olvasok és figyelek.

3, Vannak olyan különleges pillanatok, melyek megerősítették Önben azt, hogy jól választott mikor felhívta a gyakorlót vagy érték olyan csalódások, megrázó élmények melyek elgondolkodtatták ennek helyességéről?

Minden nap érzem, hogy jó helyen vagyok, csalódás még nem ért.

4, Mik a lelkész feladatai a laktanyában? Hogyan néz ki egy napja vagy egy hete? Milyen programokat, alkalmakat tartanak? Milyen témákról esik szó az alkalmakon? Egy istentisztelet / mise ugyanolyan, mint amit megszoktunk a normál életben?

Nem tartozom laktanyához, ezért ebben a témában nem tudok nyilatkozni.

5, Mit tehet egy lelkész a katonák lelki felkészítése során annak érdekében, hogy feladataikat maradéktalanul el tudják látni?

Szerintem a tábori lelkésznek egy fórumnak kell lenni. Meghallgatja a katonákat, ezzel csillapítja a feszültséget. Legyen közöttük, vegyen részt a közös (hivatali és szabadidős) programokon. Két dologra kell odafigyelni a kettős jogállásunk miatt (egyházi és katonai jogállás): véleményformálás és állásfoglalás. Hallgatni és meghallgatni többet ér.

6, Melyek azok a kérdések, panaszok melyekkel a katonák leggyakrabban keresik meg Önöket/Önt.

Erről nem nyilatkozom. A diszkréciót elvárom és tőlem is elvárják. De nem kell semmi extrára, különlegességre gondolni.

7, Önök/Ön biztosan látja a katonákon végbemenő lelki változásokat. Milyen módon változnak meg a katonák az idő során és milyen gyorsasággal mennek ezek végbe? Itt most azokra gondolok, akiknek még nincs missziós tapasztalatuk.

Ezzel kapcsolatban nincs tapasztalatom.

8, Vannak valamilyen belső statisztikák arról, hogy inkább tisztek vagy közlegények fordulnak Önökhöz? Mi lehet ennek az oka?

Nem tudom, hogy van-e statisztika. Személyes kapcsolaton múlik, hogy ki keres meg, és én papként nem nézem a rendfokozatot.

9, Már a kezdetektől megvan a katonák részéről a bizalom a lelkészek felé? Milyen folyamatokon keresztül lehet kivívni a bizalmat? Misszió során a nem templomba járó katonák is „megtérnek”? Milyen módszerekkel, folyamatokkal lehet egy katonát Istenhez közel hozni a fegyverek között.

Az, hogy megvan-e a bizalom függ attól, hogy a katona mit hozott otthonról. Van olyan katona ismerősöm, aki végtelen ellenszenvvel viseltetett a papok iránt, aztán megismerkedésünk után hónapokkal később bejelentkezett gyónni hozzám. A személyes kapcsolaton múlik minden. Biztos vagyok benne, ha agresszíven reagálok a kezdeti csipkelődésekre, akkor ellentétes hatást érek el. Tuti módszer nincs, ahány tábori lelkész annyi szokás. Hisz a katonaemberek is különbözőek. Személyes kapcsolat, türelem. Külszolgálaton talán jobban elgondolkodik mindenki az élet értelmén, amire egy pap remek és igaz választ tud adni.

10, Hogyan hatnak a külvilág hatásai, történései a katonákra? Inkább, ami a hadszíntéren történik, a laktanyán belüli súrlódások vagy a hazai, családi problémák viselik meg jobban őket?

A katonák is ebben a világban élnek, érintik őket a negatív és pozitív történések. Ember és szituáció függő, hogy kit mi érint érzékenyen. Az adott helyzet és gondolkodásmód dönt.

11, Segítenek a katonáknak a holtidők hasznos kitöltésében? Miben?

A Katolikus Tábori Püspökség lehetőségeihez mérten programokat szervez, melyre szeretettel vár minden érdeklődőt (nemzeti zárándoklat, szavaló verseny, gyermektábor, Lourdes-i zárándoklat stb.).

12, Mennyire követi nyomon a lelkész a katonák életét a misszió után? Megmarad a kapcsolat? Mi látható, aki „megtért” a misszió után követi Istent vagy vannak egymissziós kapcsolatok?

Az a jó, ha megmarad a kapcsolat. 6 hónap elegendő idő arra, hogy barátságok szövődjenek, melyek lehet, hogy a távolság miatt megkopnak, de el nem. Nem tudom, hogy le lehet-e ellenőrizni valakinek a hitét, vallásosságát.

13, Van, valamiféle felkészítés a tábori lelkészek számára mielőtt felszerelnek? Mit hiányol belőle? Mik a hiányosságok? Ön szerint, mit kellene változtatni a jövőben az egész rendszerben?

Nincs felkészítés. Bírálni csak úgy van értelme, ha a bírálatban értelmes alternatívával is elő tudok rukkolni. Nem régóta vagyok tábori lelkész, nincs annyi tapasztalatom, hogy hitelesen bíráljak.

14, Ön jónak tartaná-e, ha a tábori lelkészségek önállósulnának a HM-től.

Nem tudom elképzelni, hogy ez mivel járna. Nem.

Felhasznált irodalom

1. Dr. Dezső László: Bevezetés a katonai lelkigondozásba I. könyv, Pápa, 1941. 144 p.
2. Borovi József: A magyar tábori lelkészet története, Zrínyi Kiadó, 1992. 302 p. ISBN 9633271754
3. Dr. Csohány János: A Protestáns Tábori Lelkészet Magyarországon, Magyar Honvédség Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ, 1994. 31 p.
4. Dr. Varga A. József – Katonák- lelkészek Tábori lelkészek, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010. 334 p. ISBN 9789633275030
5. Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkeszi Szolgálat 1994-2004, Összeállította: Dr. Varga A. József, kiadvány
6. Varga A. József- Dokumentumok és visszaemlékezések dr. Soltész Elemér altábornagy protestáns tábori püspök életéről és munkásságáról, PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest 2000. 268 p. ISBN 963926704X
7. DR. ÚJHÁZI, Lóránd: A katonai ordinariátus „alárendeltjei” és lelkipásztori gondozásra bízott személyek, kézirat 18 p.
8. DR. ÚJHÁZI, Lóránd: A katonai ordinariátus jogállása és természete az egyházi struktúrák között, kézirat 18 p.
9. DR. ÚJHÁZI, Lóránd: Szerzetesek szerepének megítélése a katonai lelkipásztorkodás- katonai ordinariátus- területén a szerzetesi eszme és a hatályos egyházfegyelem fényében, kézirat, 10 p.
10. Dr. Dezső László- Bevezetés a katonai lelkigondozásba 1948, II. könyv, Budapest, 1998. 139 p.

Nem hivatkozott irodalomjegyzék

1. ZAKAR, Péter: A magyar hadsereg tábori lelkészei 1848–1849-ben (METEM Könyvek 23.) Bp., 1999. 12-13. p.
2. BROUCEK, Peter: A bécsi hadilevéltár és a magyar történelemmel kapcsolatos forrásai. In: Hadtörténelmi Közlemények, 1990. 1. sz. 118-153. p.
3. MELICHÁR, Kálmán: A katonai lelkészet az Osztrák-Magyar Monarchia közös hadseregében (haditengerészeténél) és a Magyar Királyi Honvédségnél. Bp., 1899.
4. P. SCHROTTI, Pál: A tábori papság. Katholikus Szemle, 1915. 561-568. p.

5. TAUBINGER, Rezső: A protestáns tábori lelkészet múltjából. Protestáns Szemle, 1930. 568-570. p.
6. BENCZE, László: A Habsburg Birodalom katonai rendszere. 12. In.:Bona Gábor (szerk.): A szabadságharc katonai története. Pákozdtól Világosig 1848-1849. H.n. [Bp.] 1998.
7. Hadtörténelmi Közlemények: A Hadtörténeti Intézet és Múzeum folyóirata 110. évf. (1997.) 2 sz.
8. GUETH, Gyula: Egy tartalékos tábori lelkész II. világháborús visszaemlékezései

Internetes Források

1. <http://www.ktp.hu/index.php/dokumentumok/120-statutum> 2012. október 29.
2. <http://www.ktp.hu/index.php/puespoekseg> 2012. október 29.
3. <http://www.ktp.hu/index.php/tabori-lelkeszi-kar> 2012. október 29.

Felhasznált képek

1. <http://www.ktp.hu>, 2012.október 29.
2. http://lacli.5mp.eu/honlapkepek/lacli/W3lgzoCBUX/nagy/reformatus_tabori_puspokseg_himzett_3.jpg , 2012. október 29.
3. <http://taborilelkesz.netii.net/kepek/zsidologo.jpg> ,2012. október 29.